PÕHIFAKTE SOOME KOHTA

1. TERE TULEMAST SOOME

EESSÕNA 5
KUIDAS ALUSTADA? 6
1. Eluase 6
2. Magistraat 6
3. Telefon 6
4. Pangakonto 6
5. Selgitage välja õigus sotsiaalkindlustusele 6
6. Maksukaart 6
7. Tööotsimine 6
8. Keele õppimine 6
ELAMINE 7
Kuidas leida eluase? 7
Kuidas üürida eluase? 7
Üüritagatis 7
Kolimine 7
Sisekorraeeskirjad 7
ELUASEME HOOLDAMINE 8
Hooldusfirma, Maja haldaja 8
Jäätmed 8
Pesuköök 8
Sauna 8
Parkimiskohad 8
Tuleohutus 8
ELUASEMETOETUS 8
ELAMISÕIGUS 8
ELi kodanikud ning EMP riikide ja Šveitsi kodanikud 8
Kui Te õpite 9
Kui Te töötate 9
Põhjamaade kodanikud 9
ELAMISLUBA 9
Kodanikud väljastpoolt ELi ja Põhjamaid 9
Elamisloakaart 9
Kolmandate riikide kodanikud 9
Rahvusvahelise kaitse saajad/taotlejad 9
Õppurid 9
Töötajad 10
Peresidemed 10
Remigreerujad 10
MAGISTRAAT 10
Soomes registreerumine 10
Abielu, lapsed ja peresuhted 11
Dokumentide legaliseerimine 11
Ametlikud tõlked 11
Isikukood 11
LÕIMUMINE 11
Ülevaade algolukorrast 11
Lõimumiskava 12
Lõimumistugi 12
Lõimumiskoolitus 12
SOOME JA ROOTSI KEELE KURSUSED 12
SOTSIAALKINDLUSTUS 13
Kela kaart 13
TÖÖTUSKINDLUSTUS 13
MAKSUKAART 13
Maksualane nõustamine 13
TÕLGID, SUULINE JA KIRJALIK TÕLGE 13
PANGAKONTO 13
TELEFON 13
INTERNET 13
RAAMATUKOGU 14
POSTKONTOR 14
TOLL 14
KRIISID 14
Vägivald 14
Vaimse tervise häired 15
VAESUS 15
Toimetulekutoetus 15
Tasuta õigusabi 15

2. TÖÖ

KUIDAS OTSIDA TÖÖD? 17
KUI TÖÖD EI LEIA? 17
Töötuskindlustus 17
ETTEVÕTTE ASUTAMINE 17
MAKSUKAART 17
Maksunõustamine 17
PENSION 18
TÖÖKOHT SOOMES 18
Enne töö alustamist 18
Tööleping 18
Töökohal 18
Töökohal peavad kehtima võrdsus ja võrdõiguslikkus 18
Töötaja kohustused 18
Töötaja õigused 18
Usaldusisik 18
Ametiühingud 19
Töötukassa 19

3. ÕPPIMINE

TÄISKASVANUD JA ÕPPIMINE 21
KAS MU HARIDUS KEHTIB SOOMES? 21
Hariduse võrdsustamine ja tunnustamine 21
KAS MA SAAN ÕPPIDA UUE AMETI? 21
Õppeleping, kutseeksam 21
KUI PALJU ÕPPIMINE MAKSAB? 21
Õppetoetuse tingimused 22
KAS SOOMES VÕIB ÕPPIDA MUUDES KEELTES? 22

4. LAPSED, PERE JA EAKAD

ABIELU 24
LAPSE PEREKONNANIMI 24
ABIELULAHUTUS 24
Lapse eest hoolitsemine pärast abielulahutust 24
LASTETOETUS JA VANEMAHÜVITIS 25
LAPSEHOOLDUSPUHKUS 25
LAPSE KASVATAMINE 25
LAPSE PÄEVAHOID 25
Kui palju päevahoid maksab? 25
PÕHIHARIDUS 25
Soome koolisüsteem on hea 26
RAHVUSVAHELISED KOOLID 26
KUI PALJU KOOL MAKSAB? 26
PEREVÄGIVALD 26
EAKAD 27
PENSION 27

5. TERVIS

ARST 29
TÖÖTERVISHOID 29
VAIMNE TERVIS 29
LAPSE TERVIS 29
SUU TERVIS 29
KUI PALJU ARSTI JUURES KÄIMINE MAKSAB? 30
RASEDUSAEGNE TERVISHOID 30
IMIKU HOIDMINE 30
PUUDEGA INIMESED 30
ALKO- JA NARKOPROBLEEMID 30
HÄDAOLUKORRAD 30

6. ARGIELU

JUHILUBA 32
KAUPLUSED 32
Millal on kauplused avatud? 32
AMETIASUTUSED 32
Millal on ametiasutused avatud? 32
ALKOHOL JA NARKOOTILISED AINED 32
VABA AEG 33
Lapsed, noored ja vaba aeg 33
RIIKLIKUD PÜHAD 34

7. SOOME JA SOOMLASED

MILLINE MAA SOOME ON? 36
KLIIMA 36
MILLISED ON SOOMLASED? 37
Viisakus 37
Tervitamine 37
LIIKLUS 37
LOODUS 37
LOOMAD 38
SOOME KODU 38
SOOME TOIT 38
SOOME AJALUGU 38
POLIITIKA JA VALITSUS 38
HEAOLURIIK 39
VÕRDSUS JA VÕRDÕIGUSLIKKUS 39
HÄÄLETAMINE JA HÄÄLEÕIGUS 39
SOOME KODAKONDSUS 39
Kodaniku õigused ja kohustused 39
USK SOOMES 40

8. SÕNASTIK

42

TERE TULEMAST SOOME

EESSÕNA

Tere tulemast Soome!

Uude riiki kolimine tähendab tutvumist uue kultuuri ja kohalike tavadeta. Hoiate käes juhendit, mille ülesandeks on aidata Teil end Soomes sisse seada. Muu hulgas sisaldab juhend teavet elamise ja töötamise kohta, ametivõimude kontaktinfot ning põhiteavet Soome kultuurist ja ühiskonnast. Elu alustamine uues asukohariigis on seda lihtsam, mida paremini tunnete ühiskonna reegleid.

Soome on õigusriik, mille põhiseadusega tagatakse kõigile Soomes elavatele inimestele, ka välismaalastele, samad põhiõigused. Soome põhiseaduse kohaselt ei tohi kedagi diskrimineerida näiteks soo, päritolu, keele, usutunnistuse, veendumuste või tõekspidamiste alusel.

Näiteks tagab põhiseadus kõigile isikupuutumatuse, liikumisvabaduse, eraelu kaitse, usu- ja südametunnistuse vabaduse, sõnavabaduse, kogunemis- ja ühinemisvabadusse ning õiguse õiglasele kohtumõistmisele ja heale valitsemistavale.

Põhiseadus tagab vähemuste õiguse säilitada ja arendada oma keelt ning kultuuri. Põhiõigustena on tagatud ka majanduslikke, sotsiaalseid ja kultuurilisi õigusi, näiteks õigus tasuta põhiharidusele ning õigus piisavatele sotsiaal- ja tervishoiuteenustele.

Aktiivseks ühiskonna liikmeks

Sisserändajate integreerimiseks on koostatud eraldi seadus. Selle kohaselt antakse kõigile siia kolivatele inimestele teavet Soomes elamise ja Soome ühiskonna kohta. Lisaks sellele juhendile teda ka nõustatakse ja juhendatakse, et integreerumine toimuks võimalikult sujuvalt. Abi võib saada nii valla kui tööhõive ja majandusarengu büroo töötajatelt, kes on seadusest tulenevalt kohustatud aitama immigrante.

Eesmärgiks on, et Soome tulijad osaleksid aktiivselt Soome ühiskonnas. Kohalike omavalitsuste valimistel on juba pärast mõnekuulist Soomes elamist võimalik hääletada pea kõigil immigrantidel. Hääleõiguse vanusepiiriks on 18 aastat.

Soome riigikeeled on soome ja rootsi keel. Ametiasutustes asju ajades on Teil õigus kasutada ükskõik kumba keelt. Keel on oluline võti kultuuri ja töö seisukohalt. Teavet soome või rootsi keele õppimise kohta leiate ka sellest juhendist.

Soome kultuuriga tasub tutvuda nii lugedes kui eelkõige vahetu kontakti teel. Soome piirkondlikud kohalikud kultuurid erinevad üksteisest pisut. Riigis elab ka mitmeid vähemusi, näiteks soome ja romasid. Soome on osa Põhjamaadest ning Euroopa Liidu liige.

Soome ühiskonna keskseteks joonteks on muu hulglas põlvkondade vaheline võrdõiguslikkus ja hariduse väärtustamine. Igapäevaelust rääkides peetakse sageli oluliseks turvalisust ja puhast loodust ning võimalust kasutada põhiteenuseid nagu raamatukogu ja tervisekeskus.

Tere tulemast Soome, nii argi- kui pidupäeval. Soovin südamest, et tunned end Soomes nagu kodus.

Tuija Oivo
Osakonnajuhataja
Töö- ja majandusministeerium

KUIDAS ALUSTADA?

Soome elama asumisel tegelege esmalt järgmiste asjadega.

1. Eluase

Muretsege endale eluase. Ilma elukoha aadressita ei saa end Soomes elavaks isikuks registreerida.

2. Magistraat

Registreerige end Soomes elavaks isikuks kohalikus magistraadis, kust Teile antakse ka isikukood.

3. Telefon

Hankige endale mobiiltelefon, sest avalikke taksofone on vähe.

4. Pangakonto

Avage pangakonto, sest Soomes makstakse palk pangakontole. Ka sotsiaalmaksed, näiteks toimetulekutoetus, makstakse pangakontole. Pangakonto avamiseks peab olema kaasas pass või muu isikut tõendav dokument.

5. Selgitage välja õigus sotsiaalkindlustusele

Kela korraldab Soomes resideeruvate isikute sotsiaalkindlustust. Soome sotsiaalkindlustus kehtib alalise elamaasumise või töötamise alusel. Vajalikku abi saate Kela büroost. Haiguskindlustus on sotsiaalkindlustuse üks osa. Kela otsustab vastava avalduse esitamisel Teie kuulumise sotsiaal- ja haiguskindlustuse alla. Haiguskindlustuse saanud isikutele saadab Kela automaatselt Kela kaardi. Kela toetusi on võimalik saada vaid juhul, kui kuulute Soome sotsiaalkindlustuse alla ja vastate toetuse saamise tingimustele.

6. Maksukaart

Maksukaardi saab maksuametist. Seda läheb vaja palga ja muude sissetulekute jaoks. Maksukaardi taotlemisel peab olema kaasas pass või muu isikut tõendav dokument.

7. Tööotsimine

Kui Teil ei ole tööd, võite end registreerida tööbüroos (TE-toimisto) tööotsijaks. Soomes on töötuse korral õigus saada töötu toimetulekutoetust. Tööbüroo korraldab tööotsijatele soome ja rootsi keele kursusi.

8. Keele õppimine

Registreerige end kiiresti soome või rootsi keele kursustele. Kursustele võib olla järjekord. Töökoha leidmine on lihtsam, kui oskate keelt. Soome ja rootsi keelt võib õppida ka iseseisvalt, näiteks interneti abil.Sobivat materjali õppimiseks võib otsida internetist, näiteks järgmistelt aadressidelt:
www.kotisuomessa.fi
http://oppiminen.yle.fi/suomi-finnish
http://donnerwetter.kielikeskus.helsinki.fi/finnishforforeigners/
www.digitaldialects.com/Finnish.htm

ELAMINE

Kuidas leida eluase?

Korterikuulutusi avaldatakse ajalehtedes ja internetis. Üürikorterite hinnad kõiguvad üsna palju.

- Erakätes olevad üürikorterid linnakeskustes on üldjuhul kallid. Linna üürikorterid on odavamad, aga neid ei jätku kõigile. Munitsipaalüürikorterit saate taotleda linna või valla internetilehe kaudu. Järjekord võib olla väga pikk.

- Soomes elatakse enamasti endale välja ostetud eluasemes. Eluaseme hind sõltub piirkonnast ja asukohast. Eluaseme ostmiseks võib taotleda pangast laenu. Pärast eluasemelaenu tasumist on odavam elada väljaostetud korteris kui üürikorteris.

- Peale üüri ja eluasemelaenu lisandub elamisel ka muid kulusid. Enamasti tuleb Teil endal maksta näiteks elektri ja vee eest.

Eluaset saab otsida näiteks internetist eri veebilehtedelt:
www.oikotie.fi
www.etuovi.com
www.vuokraovi.com
www.jokakoti.fi
www.vvo.fi

Lugege lisa aadressil: www.asuminen.fi

Kuidas üürida eluase?

Üürileping tuleb sõlmida kirjalikult. Lepingu üks eksemplar peab jääma Teile.

- Üürnik ja üürileandja lepivad kokku üüriperioodi ja -summa. Üürileandja võib keelata korteris suitsetada ja pidada lemmikloomi. Elekter ja gaas ei sisaldu üldjuhul üürilepingus. Nende eest tuleb ise eraldi maksta. Üürnik sõlmib ise lepingu elektri- või gaasifirmaga. Kui vesi üürisummas ei sisaldu, tuleb selle eest maksta kas tegeliku kulu (mõõtja) või elanike arvu järgi.

- Mõnikord nõuab üürileandja kodukindlustuse sõlmimist. Kodukindlustuse eest tuleb ise maksta. Küsige lisa kindlustusettevõttest.

- Enne üürilepingu sõlmimist kontrollige, ega majas ei ole tulemas suuremat remonti. Te peate ise tasuma võimalikud lisakulud, kui remondi ajaks tuleb üürida teine korter.

Üüritagatis

Korteri üürimisel tuleb maksta üüritagatis. See on maksimaalselt kolme (3) kuu üür.

- Üüritagatis makstakse üürileandjale või kantakse panka üüritagatise kontole. Korterist väljakolimisel saate üüritagatise tagasi. Üüritagatise abil tagab üürileandja, et korterit hoitakse heas korras ja üüri makstakse lepingu kohaselt. Kui te pole üüri maksnud või korter on väljakolimisel halvas korras, võib üürileandja üüritagatise endale jätta.

Lugege lisa aadressil: www.vuokralaiset.fi

Kolimine

Uude koju kolimisel tuleb arvestada mitme asjaoluga.

- Enne uude korterisse kolimist tuleb lõpetada vana korteri üürileping. Üürnik peab lepingu lõpetama kuu enne kolimist. Kui olete elanud üürikorteris alla aasta ja üürileandja soovib lepingu lõpetada, peab ta sellest kolm (3) kuud ette teatama. Kui olete elanud üürikorteris üle aasta, on üürileandja lepingu lõpetamise etteteatamisaeg kuus (6) kuud. Paljudel juhtudel tuleb Teil lõpetada ka elektri- või gaasileping. Peate andma ära ka vana korteri võtmed. Enne väljakolimist tuleb korterit koristada. Uuele korterile tasub hankida kodukindlustus.

- Kolimisel tuleb esitada kolimisavaldus. Seda on lihtne teha posti teel, magistraadis või internetilehel www.muuttoilmoitus.fi. Elektrooniliseks asjaajamiseks on vaja pangatunnuseid või mikrokiibiga ID-kaarti.

Lugege lisa aadressil: www.posti.fi

Sisekorraeeskirjad

Majas elamisel tuleb arvestada ka teiste elanikega. Majas on ühised sisekorraeeskirjad, mida kõik peavad elamisel arvestama.

- Sisekorraeeskirjas sätestatakse, millal algab öörahu, näiteks kell kümme õhtul. Majas ei või pärast öörahu algamist teha kõva lärmi. Sisekorraeeskiri puudutab ka lemmikloomi (koerad, kassid jms). Lemmikloomad ei või häirida maja teisi elanikke. Teatage naabritele eelnevalt, kui soovite pidada mõnda pidu. Sisekorraeeskiri on toodud maja teadetetahvlil. Teadetetahvel asub korrusmajades tavaliselt 1. korrusel välisukse läheduses.

ELUASEME HOOLDAMINE

Hooldusfirma, Maja haldaja

Majal on enamasti sõlmitud leping hooldusfirmaga. Helistage hooldusfirmasse, kui märkate korteris näiteks küttega seotud probleeme.

▶ Hooldusfirma tegeleb vee-, kanalisatsiooni- ja kütteprobleemide lahendamisega. Maja rahaasju korraldab enamasti maja haldaja. Hooldusfirma ja maja haldaja andmed on toodud samuti maja teadetetahvlil.

Jäätmed

Igal korteril on oma jäätmekonteiner, kuhu saate panna tekkiva prügi. Prügi viiakse maja ühisesse jäätmekogumiskohta.

▶ Jäätmekogumiskoht asub maja õuealal või parkla läheduses. Jäätmed sorteeritakse eri konteineritesse: toit (biojäätmed), ajalehed (vanapaber), papp (kartong) ja muu prügi (segajäätmed). Prügikonteineritel on kirjas, mida neisse võib panna. Muude jäätmete (klaas, metall, riided, patareid) kogumispunkt võib olla ostukeskuse või turu lähedal.

Pesuköök

Majas võib olla ühine pesuköök, kus on pesumasin ja kuivatusruum.

▶ Küsige pesuköögi kasutamise kohta lisateavet hooldusfirmalt või majahaldajalt. Tavaliselt pesuköögi kasutamine maksab, aga see ei ole kallis. Oluline on, et peaksite kinni oma järjekorrast. Korjake oma pesu ära enne, kui järgmine elanik pesuككööki kasutama tuleb. Pesuköök tuleb hoida enda järel puhas ja korras.

Sauna

Paljudes majades on ühine saun.

▶ Sauna kasutamiseks tuleb broneerida aeg. Aja saab broneerida majahaldaja või hooldusfirma kaudu. Sauna kasutamise tasu tuleb maksta majahaldajale või hooldusfirmale. Saunas käimiseks eraldatakse üldjuhul kord nädalas üks tund. Pärast saunaskäimist peab saun jääma maha korras ja puhtana.

Parkimiskohad

Paljudel majadel on oma parkla elanike autode jaoks.

▶ Kui soovite autole oma parkimiskohta, saate selle broneerida majahaldaja juures või hooldusfirmas, neile tuleb ka koha eest maksta. Parkimiskohtadele võib olla järjekord.

Tuleohutus

Korteris peab olema suitsuandur. Olge ettevaatlik elektripliidi, praeahju ja gaasipliidi juures toimetamisel.

▶ Lastega peredel tasub muretseda pliidikaitse, mis takistab lastel pliiti sisse lülitada. Lülitage elektriseadmed välja, kui Te neid ei kasuta. Ärge kuivatage riideid ega hoidke asju saunas.

▶ Seaduse järgi peab igas korteris olema suitsuandur. Elanik peab ostma korterisse suitsuanduri ja paigaldama selle pakendil olevate juhiste järgi. Suitsuanduri töökorda tuleb kontrollida kord kuus.

▶ Suvel meeldib paljudele inimestele õues grillida. Rõdudel on grillimine keelatud. Tihti on grillimine keelatud ka maja õuealal.Küsige täpsemat teavet majaühistu juhatuselt. Lahtise tule tegemine on ilma maaomaniku loata keelatud.

ELUASEMETOETUS

Võite taotleda Kelast eluasemetoetust, kui teie sissetulek on väike ning üür ja muud eluasemega seotud kulud on suured. Võite saada eluasemetoetust, kui kuulute Soome sotsiaalkaitse alla ja vastate ka muudele toetuse saamise tingimustele.

▶ Eluasemetoetust tasub taotleda kohe, kui Teil on selge, et raha üüri tasumiseks ei piisa. Üürileandja võib Teie üürilepingu lõpetada, kui Te üüri ei maksa. Võtke üürileandjaga aegsasti ühendust, kui Te ei suuda üüri tasuda. Üürileandjaga võib püüda saavutada kokkuleppe maksegraafiku koostamise kohta. Võite võtta ühendust ka sotsiaalhoolekandega.

Lugege lisa aadressilt: www.kela.fi/asumistuki

ELAMISÕIGUS

ELi kodanikud ning EMP riikide ja Šveitsi kodanikud

Kui Te olete Euroopa Liidu, Euroopa Majanduspiirkonna või Šveitsi kodanik, siis elamisluba vaja ei ole.

▶ Võite Soomes vabalt elada kuni kolm kuud. Teil peab olema kehtiv isikutunnistus või pass. Kui Te viibite Soomes üle kolme kuu, peate oma elamise registreerima. Seda saab teha elukohajärgses politseijaoskonnas.

▶ Registreerimise kohta antakse kirjalik tõend (elamisõiguse registreerimistõend). Elamisõigus kehtib tähtajatult. Kui olete elanud Soomes viis aastat, võite saada alalise elamise õiguse.

Kui Teie pereliige on kolmanda riigi kodanik, võib ta taotleda politseist ELi kodaniku pereliikme elamiskaarti. ELi kodaniku pereliige võib Soomes vabalt töötada. Tal ei pea olema töötaja elamisluba.

Kui Te õpite

▶ Kui Te õpite, nõutakse Teilt selgitusi toimetuleku kohta. See tähendab, et Te peate tõendama, et Teil on elamiseks piisavalt raha. Elamiseks peab olema piisavalt raha seepärast, et Te ei saa taotleda Soomest õppetoetust.

Kui Te töötate

▶ Kui Te tulete Soome tööle, siis toimetulekut puudutavaid selgitusi esitama ei pea. Töötamise kohta tuleb esitada lisateavet registreerimise tarbeks. Küsige lisa politseist.

Lugege lisaks: www.poliisi.fi

Põhjamaade kodanikud

Kui olete Rootsi, Norra, Taani või Islandi kodanik, võite elada Soomes vabalt ilma elamisloata.

▶ Võite ka töötada vabalt ilma töötaja elamisloata. Põhjamaade kodanikud registreeritakse magistraadis, kui elamine kestab kauem kui kuus (6) kuud. Sellisel juhul pole politseis end registreerida vaja.

ELAMISLUBA

Kodanikud väljastpoolt ELi ja Põhjamaid

Kolmandate riikide kodanikud vajavad Soomes elamiseks elamisluba. Elamisluba on tasuline. Elamisloa võib tühistada, kui selle väljastamise alused enam ei kehti. Kui elamisluba on antud õppimiseks või töötamiseks ja Te lõpetate õppimise või töötamise ning Teie sissetulek ei ole piisav, võidakse elamisluba tühistada.

Elamisloakaart

▶ Elamisluba märgitakse elamisloakaardile. Elamisloakaardile märgitakse ka isiku- ja loaga seotud andmed. Elamisloakaardil on kiip, millele on salvestatud näopilt ja sõrmejäljed. Elamisloakaart ei ole isikutunnistus. Elamisloakaart on vaid tõend elamisloa olemasolu kohta.

Lisainfot saate migratsiooniametist (www.migri.fi > Oleskeluluvat > Lupatyypit > Oleskelulupakortti) või politseist (www.poliisi.fi > Luvat > Ulkomaalaisluvat > Oleskeluluvat > Oleskelulupakortti).

Kolmandate riikide kodanikud

▶ Elamisluba on vaja, kui tulete Soome mujalt kui ELi/EMP riigist, Šveitsist või Põhjamaadest ning kavatsete viibida Soomes kauem kui kolm kuud. Elamisloa taotlemisel peab Teil olema kehtiv pass või muu Soomes kehtiv reisidokument. Elamisluba taotletakse lähtekohaks oleva riigi Soome esindusest enne Soome elama asumist. Kui Te taotlete elamisluba alles Soomes, peate esitama avalduse politseile.

▶ Elamislubasid on erinevaid. Elamisluba võib olla kas ajutine või jätkuv. Elamisloa pikkus sõltub sellest, milline on Teie olukord. Enamasti on esimese elamisloa pikkus üks aasta. Elamisloa taotlemisel tuleb maksta avalduse menetlustasu. Tasu tuleb maksta loa taotlemisel.Tasu ei tagastata ka loa väljastamisest keeldumise korral.

Küsige lisa migratsiooniametist (www.migri.fi) või politseist (www.poliisi.fi).

Rahvusvahelise kaitse saajad/taotlejad

▶ Kui Teile on antud elamisluba, võtke kohe ühendust oma vastuvõtukeskusega. Vastuvõtukeskuse töötajad aitavad Teid eri elamisloaga seotud praktiliste küsimuste lahendamisel. Vastuvõtukeskuse töötajatelt saate teavet, nõuandeid ja juhiseid oma elu korraldamiseks.

▶ Kui Teile on antud elamisluba rahvusvahelise kaitse alusel, peate leidma elukoha sellest piirkonnas, kus soovite elada. Vastuvõtukeskuse personal võib Teid eluaseme otsimisel aidata. Kui vajate oma elukohas majanduslikku abi, tuleks eelnevalt uurida, kui millises summas on võimamlik abi saada. Nii on Teile selge, kui palju üüri suudate maksta.Pärast korteri ja elukoha leidmist saate kasutada uue elukoha teenuseid. Vastuvõtukeskus Teid nam ei aita.

Õppurid

▶ Kui Te õpite Soomes üle kolme (3) kuu, läheb vaja elamisluba. Õppimine peab lõppema õppeastme läbimisega. Ka vahetusüliõpilastele antakse elamisluba, kui õpite kehtiva vahetusprogrammi alusel. Õppimisel nõutakse Teilt selgitusi toimetuleku kohta. See tähendab, et Te peate tõendama, et Teil on elamiseks piisavalt raha. Soomest Te õppetoetust taotleda ei saa. Teil peab olema piisav haiguskindlustus. Haiguskindlustus katab võimaliku ravi Soomes.

▶ Elamisloa pikendamise taotlemisel peab Teil olema läbitud kindel osa õppekavast. Üliõpilane võib teha ka mõnevõrra tööd, kuigi elamisluba on antud õppimiseks.Uurige järgi, kui palju Te õppimise ajal töötada võite.

Küsige lisa politseist (www.poliisi.fi) või migratsiooniametist (www.migri.fi).

▶ Õppuri elamisluba on ajutine (B-luba).
Õpingud võivad kesta üle aasta, aga luba antakse tavaliselt korraga üheks aastaks. Kui soovite jääda pärast õppimist Soome, peate taotlema uue elamisloa muudel alustel. Muu alus võib olla näiteks töö või pere. Pärast lõpetamist võidakse Teile anda kuueks (6) kuuks ajutine elamisluba töö otsimiseks.

Töötajad

▶ Kui Te teete Soomes tööd, vajate üldjuhul töötaja elamisluba. Kui Te teete tööd iseseisva ettevõtjana, vajate ettevõtja elamisluba. Iseseisev töö tähendab, et olete ettevõtja.

▶ Kui töö kestab alla kolme (3) kuu, siis pole töötaja elamisluba alati vaja. Kui soovite töötaja elamisluba pikendada, esitage vastav avaldus politseile.

Peresidemed

▶ Kui Teil on Soomes pere või pereliige, võite saada elamisloa Soomes peresidemete alusel. Pereliige on näiteks abikaasa, registreeritud paarisuhte partner või alla 18-aastane laps. Elukaaslane on pereliige juhul, kui Te olete elanud koos pikka aega. Laps ei või olla abielus. Kui olete Soomes elava lapse hooldaja, võite taotleda endale Soomes elamisluba. Kui elate Soomes ja olete välismaal elava lapse hooldaja, võite taotleda lapsele elamisluba Soomes.

▶ Teie perel ja Teil endal peab olema tagatud toimetulek ehk piisavalt raha elamiseks. Te ei saa elada ainult toimetulekutoetusest. Kui Teie pereliige on Soome kodanik või kui ta on saanud elamisloa rahvusvahelise kaitse alusel, ei pea Te oma majanduslikku olukorda selgitama. Peresidemete alusel antud elamisluba võib olla ajutine või jätkuv. Elamisloa kestus sõltub sellest, kui pikk elamisluba on Teie pereliikmel.

Remigreerujad

Kui Teil on soome sugulusjuured, võite saada Soomes elamisloa. Peate tõendama, et Teie sugulusjuured ulatuvad Soome.

▶ Esimese elamisloa saate taotleda välismaalt Soome esindusest või Soomes politseist. Loa andmise üle otsustab migratsiooniamet, kellele Soome esindus või politsei edastab esitatud dokumendid.

▶ Kui olete ingerisoomlane, võite saada elamisloa, kui olete registreeritud remigreerujate järjekorda enne 01.07.2011. Järjekorras olijad peavad taotlema remigreerujana elamisluba hiljemalt 01.07.2016, pärast nimetatud tähtaega ei ole see enam võimalik.

▶ Te peate oskama soome keelt ja Teil peab olema Soomes eluase. Elamisluba tuleb taotleda enne Soome tulemist.

MAGISTRAAT

Soomes registreerumine

Kui Te elate Soomes alaliselt (vähemalt aasta), peate end registreerima Soomes elavaks isikuks. Peate end registreerima isiklikult kohalikus magistraadis. Magistraat kannab Teie andmed Soome rahvastikuregistrisse.

▶ Magistraadis registreeritakse Teie kohta järgmised andmed: nimi, sünniaeg, kodakondsus, aadress ja peresuhete andmed. Teatage oma andmed kohe õigesti. Kui Te muudate hiljem näiteks oma sünniaega, võib see mõjutada Soome kodakondsuse saamist.

▶ Magistraadis asju ajades võtke kaasa pass ja kehtiv elamisluba. Kui Te asute Soome elama alaliselt, salvestab magistraat Teie isikuandmed, alalise aadressi ja elukoha rahvastikuregistrisse. Samas antakse Teile ka isikukood.

▶ Ka ajutiselt Soomes elav välismaalane võib saada isikukoodi, kui seda on vaja töötamiseks. Soome ajutisele elanikule ei registreerita Soomes elukohta ja ta ei saa elukohaga seotud õigusi. Soomes elama asumise registreerimine magistraadis ei tähenda automaatselt Soome sotsiaalkindlustuse alla kuulumist, vaid seda tuleb Kelast eraldi taotleda.

Abielu, lapsed ja peresuhted

▶ Võtke kaasa ka legaliseeritud tõendid abielu, abielulahutuse ja laste sünni kohta. Dokumendid peavad olema legaliseeritud. Dokumendid tuleb legaliseerida oma kodukohariigis enne Soome kolimist.

Dokumentide legaliseerimine

▶ Et välismaal (välja arvatud Põhjamaad) koostatud ja välisriigi ametkonna väljaantud dokument oleks Soomes vajalikku seaduslik, peab see olema legaliseeritud. Dokumendi legaliseerimine on seotud kliendi õiguskaitsega. Dokumendi legaliseerimisega tagatakse, et tõendi väljastajal on vastavas riigis õigus selliste dokumentide väljastamiseks, et dokumendi sisu on õige ja see on riigis kehtiv dokument. Näiteks abielutunnistuse puhul on oluline, et registreerijaks olnud isikul on vastava riigi seaduste kohaselt õigus abielu registreerida.

▶ Legaliseerimiseks on kaks võimalust olenevalt sellest, kas vastav riik on allkirjastanud Haagi 1961. aasta konventsiooni või mitte. Haagi konventsiooniga liitunud riikidest pärit dokumendid tuleb legaliseerida nn apostilli tõendina (pitser või paberil tõend). Muudest riikidest pärit dokumendid tuleb legaliseerida nn Grand Legalization toiminguga.

▶ Apostill: Dokument legaliseeritakse nn apostilli tõendina (pitser või paberil tõend), kui riik on liitunud Haagi 1961. aasta konventsiooniga. Haagi konventsiooniga liitunud riigid on toodud internetis aadressil www.hcch.net, (Convention of 5 October1961 Abolishing the Requirement of Legalisation for Foreign Public Documents), kust saab teavet ka selle kohta, milline ametkond selliseid tõendeid konkreetses riigis väljastab.

▶ Grand Legalization: Kui dokumendi väljastajaks olnud riik ei kuulu Haagi konventsiooni alla, tõendab dokumendi väljastamist õige ametkonna poolt dokumendi väljastanud riigi välisministeerium ja dokument muutub seaduslikuks. Seejärel legaliseerib dokumendi vastavas riigis tegutsev Soome esindus, lisades dokumendile tõenduse nimetatud välisministeeriumi ametniku õiguse kohta selliseid tõendeid väljastada. Kui vastavas riigis Soome esindust ei ole, võib riigi välisministeeriumi poolt legaliseeritud dokumendi legaliseerida ka mõne teise Põhjamaa esindus. Selline tegevus on lepitud kokku Põhjamaade vahel sõlmitud lepingu alusel.

Ametlikud tõlked

Dokumendid võivad olla soome, rootsi või inglise keeles. Teistes keeltes olevad dokumendid peab tõlkima ametlik tõlkija. Lisateavet ametlike tõlkijate kohta saate haridusametist ametlike tõlkijate registrist aadressil http://db3.oph.fi/kaantajat/. Kui tõlge tehakse välismaal, tuleb ka tõlge legaliseerida.

Lugege rohkem: www.maistraatti.fi

Isikukood

Soome alaliselt elama asudes saate Soome isikukoodi.

▶ Isikukoodi läheb Soomes vaja paljude asjade ajamisel. Ka ajutiselt Soomes elav isik võib saada isikukoodi, kui ta vajab seda näiteks töötamiseks.

LÕIMUMINE

Lõimumine tähendab seda, et elama asujal aidatakse end Soomes sisse seada. Teil on õigus lõimumisega seotud teenustele pärast Soome kolimist.

▶ Lõimumine Soome ühiskonnaga tähendab, et Te tutvute uue kodumaaga ja saate selgeks sealsed tavad. Lõimumisele aitab kaasa suhtlus ning ühistegevus naabrite ja kaastöötajatega ning ühine vaba aja veetmine. Tasub olla aktiivne, küsida nõu ja jälgida Soome meediat. Lõimumise seisukohast on olulise tähtsusega õppida ära soome või rootsi keel.

▶ Soome elama asudes võite taotleda lõimumist soodustavate teenuste saamist. Elamise algfaasi teenused on järgmised:
– üldteave Soome ja oma uue elukoha kohta,
– nõustamine ja juhendamine,
–ülevaade algolukorrast,
– lõimumiskava koostamine ja
– lõimumiskoolitus.

Ülevaade algolukorrast

▶ Algolukorra ülevaate koostamist võib taotleda tööhõive ja majandusarengu büroost või kohalikust omavalitsusest. Algolukorra ülevaate koostamine tähendab vestlemist ametnikega, mille käigus selgitatakse välja Teie olukord ja sellest tulenev teenuste vajadus. Algolukorra ülevaadet koostades antakse esialgne hinnang, millised teenused aitavad Teil kõige paremini kohandeda ja tööd leida. Algolukorra ülevaade võib sisaldada näiteks keeleoskuse kontrolli ja muude oskuste fikseerimist.

Lõimumiskava

▶ Kui vajate kohanemisel abi, koostab ametnik Teile pärast ülevaadet algolukorrast lõimumiskava. Lõimumiskavasse kirjutatakse meetmed ja teenused, mis soodustavad kohanemist ja on abiks töökoha leidmisel. Nendeks on näiteks osalemine lõimumiskoolitusel, keelekursustel, tööpraktikal või muus tööelu oskusi edendavas tegevuses.

▶ Lõimumiskava pikkus on individuaalne. Töökogemus ja hariduskäik ning oma eesmärgid avaldavad mõju sellele, kui kaua on Teil abi vaja. Koostate kava koos tööõõhõive ja majandusarengu büroo või kohaliku omavalitsuse ametnikuga.

Lõimumistugi

▶ Elatusvahendite tagamiseks võite saada lõimumistuge niikaua, kuni Teil on olemas kehtiv lõimumiskava.

Lõimumiskoolitus

▶ Lõimumiskoolitus on oluline osa kohanemisprotsessist. Lõimumiskoolituse käigus võite õppida soome või rootsi keelt. Lõimumiskoolituse õppekava sätestab, et õppida võib soovi korral mõlemat keelt. Vajadusel õpetatakse Teile ka lugemist ja kirjutamist.
Lõimumiskoolitus pakub oskusi, mis soodustab juurdepääsu tööturule ja täiendkoolitusele. Koolituse eesmärgiks on pakkuda ka sotsiaalseid, kultuurilisi ja muid oskusi, mis soodustavad kohanemist eluga Soomes. Lisainfot saate kohalikust omavalitsusest või tööhõive ja majandusarengu büroost.

SOOME JA ROOTSI KEELE KURSUSED

Soome on kakskeelne riik. Soome ametlikud riigikeeled on soome ja rootsi.

▶ Soomes kohanemine on lihtsam, kui oskate uue kodukoha keelt. Uues elukohas kõneldava keele selgeks õppimine on väga oluline. Ka töö leidmine on lihtsam, kui oskate soome keelt. Rootsi keelt kõneleb emakeelena umbes viis protsenti Soome elanikest.

▶ Keelekursuste ja kohanemisteenuste kasutamise õiguste kohta saate teavet tööbüroost. Võite õppida soome või rootsi keelt nii iseseisvalt kui ka õppeasutuste ja organisatsioonide korraldatavatel kursustel. Keelekursustele võib olla järjekord. Seepärast tasub neile registreeruda kohe Soome elama asumisel.

▶ Võite õppida soome ja rootsi keelt ka iseseisvalt internetist. Võite otsida internetist sobivat õppematerjali, nt aadressidelt:
www.kotisuomessa.fi
http://oppiminen.yle.fi/suomi-finnish
http://donnerwetter.kielikeskus.helsinki.fi/finnishforforeigners/
www.digitaldialects.com/Finnish.htm

Kasulikke sõnu ja fraase (inglise-soome):

How do you do.	Päivää.
Hi! / Hello!	Moi! / Hei!
How are you?	Mitä kuuluu?
Bye-bye!	Hei hei!
Goodbye!	Näkemiin!
Thank you.	Kiitos.
You're welcome.	Ole hyvä.
Welcome!	Tervetuloa!
Excuse me, …	Anteeksi, …
I'm sorry.	Anteeksi.
What time is it?	Paljonko kello on?
Where is this address?	Missä tämä osoite on?

SOTSIAALKINDLUSTUS

Teil on õigus Soome sotsiaal- ja ravikindlustusele, kui elate Soomes alaliselt või kui Teil on Soomes töökoht. Kela hindab sotsiaalkindlustust taotleva isiku olukorda ja teeb sellest lähtuvalt otsuse. Näiteks kaks (2) aastat kestev töösuhe, peresidemed, tagasiränne või muud sidemed Soomega tõendavad, et olete alaliselt Soome kolinud. Teil võib olla ka õigus osalisele sotsiaalkaitsele, kui olete töötanud Soomes vähemalt neli (4) kuud. Sel juhul peab töö vastama tööaja ning palga miinimumnõuetele. Kui tulete Soome töölel teisest Euroopa Liidu või Euroopa Majanduspiirkonna riigist või Šveitsist, on Teil õigus haiguskindlustusele ja peretoetustele. Kui tulete kolmandast riigist, on Teil õigus vaid ravikindlustusele.

- Taotlege õigust Soome sotsiaal- ja ravikindlustusele Kelast. Kui Teil on õigus sotsiaalkindlustusele, võite taotleda ja saada Kelast toetusi.
- Soomes vastutavad sotsiaal- ja terviseteenuste eest kohalikud omavalitsused. Inimese registreerimise üle kohaliku omavalitsuse elanikuks otsustab magistraat. Tehke magistraadile avaldus, et olete kolinud Soome. Kui magistraat on Teid omavalitsusse elanikuks registreerinud, võite muu hulgas kasutada terviseteenuseid.

Kela kaart

Kela kaart on Soome ravikindlustuskaart. Kela saadab selle automaatselt neile, kellel on õigus ravikindlustusele. Kela kaardiga saate ravikindlustuse kompensatsiooni otse apteekidest ja tervishoiuasutustest. Te ise maksate sel juhul väiksema summa. Küsige lisa Kelast.

- Võite hankida ka eratervisekindlustuse. Eratervisekindlustus tuleb hankida kindlustusfirmalt. Eratervisekindlustus võib hüvitada ravi, mis ei kuulu avaliku tervishoiu alla. Paljudel soomlastel ei ole eratervisekindlustust. Küsige lisa kindlustusfirmadest.

TÖÖTUSKINDLUSTUS

Kui Teil ei ole tööd, võite registreerida end tööbüroos tööotsijaks. Tööbüroo aitab töökohta otsida.

Vt lisa osast „Töö”, lk 17.

MAKSUKAART

Kui Te teete tööd või saate töötu toimetulekutoetust, peab Teil olema maksukaart. Vajate maksukaarti ka juhul, kui saate Kelast toetusi. Soomes makstakse kõigi tulude pealt makse. Kogutud maksude abil osutatakse avalikke teenuseid, näiteks antakse haridust ja korraldatakse tervishoiusüsteemi.

Vt lisa osast „Töö”, lk 17.

Maksualane nõustamine

Kui vajate nõu maksude maksmiseks, küsige lisateavet maksuametist.

Vt lisa osast „Töö”, lk 17.

TÕLGID, SUULINE JA KIRJALIK TÕLGE

Tähtsamate asjaajamiste puhul on Teil õigus kasutada tõlketeenust. Tõlgi kasutamise eest tasub ametiasutus.

- Kui Te ei oska soome või rootsi keelt ja ametiasutus menetleb olulist küsimust, peab ametiasutus korraldama teile suulise ja kirjaliku tõlkimise. Võite kasutada tõlketeenust ka juhul, kui Teil on kuulmispuue või kõnehäire ning puude tõttu ilma tõlketa raske mõista. Tõlki võib minna vaja näiteks algolukorra ülevaate koostamisel või lõimumiskava jaoks. Sel juhul on tõlgi tellimine ametiasutuse kohustus. Tõlgi tellimine pole siiski mitte alati ametiasutuse kohustus.

PANGAKONTO

Teil tuleks peate avada pangas konto. Soomes makstakse palk ja kõik toetused, näiteks kohanemistoetus ja lastetoetus, pangakontole.

- Pangakonto avamisel peab olema kaasas pass või muu isikut tõendav dokument.

TELEFON

- Soomes kasutatakse enamasti mobiiltelefone. Avalikke taksofone on vähe. Teil tuleks muretseda oma mobiiltelefon.
- Suuremates linnades on mõned kõnekeskused (call center). Etnilistes kauplustes müüakse kõnekaarte, millega saab helistada soodsalt välismaale.
- Mobiiltelefoni numbri avamine võib olla välismaalasele kallis tagatistasu tõttu. Mobiilsideoperaatori esindusest või R-kioskist saab osta ettemakstud kõnealustuspaketi. Mobiiltelefoni saate osta kauplusest või mobiilsideoperaatori esindusest.

INTERNET

Ametiasutused pakuvad palju teavet interneti kaudu

- Palju asu saab ajada interneti teel. Internetis saab näiteks maksta arveid ja täita mitmesuguseid vajalikke blankette. Elektrooniliseks asjaajamiseks on vaja internetipanga tunnuseid või mikrokiibiga ID-kaarti.

RAAMATUKOGU

▶ Raamatukogus saab lugeda ja laenutada raamatuid ning perioodikaväljaandeid. Raamatukogus saab ka kasutada tasuta internetti. Raamatukogus interneti kasutamiseks peab Teil olema raamatukogukaart. Raamatukogukaardi saate raamatukogust. Kaardi saamiseks tuleb teatada oma aadress ning esitada kehtiv isikut tõendav dokument, millel on foto ja isikutunnus. Raamatukogukaardi saamiseks peab Teil olema Soomes elukoha aadress. Esimene raamatukogukaart antakse tasuta.

Lugege lisa aadressil: www.lib.hel.fi/fi-FI/monikulttuuri/

POSTKONTOR

Postkontoris saab saata kirju ja postipakke. Kirjad tuuakse koju, postipakkidele tuleb ise postkontorisse järgi minna.

▶ Postiteenuseid osutatakse kõigis Soome omavalitsusüksustes. Kui omavalitsusüksuses ei ole postkontorit, on seal vastav müügipunkt. Posti müügipunkt võib asuda kaupluses, kioskis või bensiinijaamas. Postmarke müüakse lisaks postkontoritele ka kioskites ja kauplustes.

Lugege lisa aadressil: www.posti.fi

TOLL

Tolliga seotud küsimusi tasub kontrollida juba enne kolimist. Kõiki asju ei saa vabalt riiki sisse tuua. Kindlate kaupade eest tuleb maksta tollimaksu.

▶ Näiteks loomi, toiduaineid ja ravimeid ei saa Soome vabalt tuua.
ELi ja kolmandatele riikidele kehtivad eri reeglid.
Küsimuste korral tasub võtta ühendust tolliametiga.
Tolliameti internetilehel on toodud palju kasulikku teavet.
Seal on selgitatud näiteks autoga seotud tolliformaalsusi. Internetilehel on teavet ka Soome alaliselt elama asuva isiku kaupade kohta ning kingituste saatmisest ja kauba tollideklaratsioonidest.
Võite ka tolliametisse helistada või käia ise kohapeal asja uurimas.
Tolliprotseduure puudutav nõustamine toimub Helsingis.

Lugege rohkem: www.tulli.fi

KRIISID

Elus võib ette tulla mitmesuguseid kriisiolukordi. Otsige abi polikliinikust, sotsiaalhoolekandeasutusest või vägivalla ennetustööd teostavatel organisatsioonidelt, kui olete depressioonis, haige, kogete vägivalda või kipute ise olema vägivaldne. Võite saada abi ka juhul, kui olete töötu või elamiseks ei piisa raha. Võtke ühendust oma elukohajärgse sotsiaalhoolekandega. Vägivalla või muu kuriteo ohvriks sattumisel helistage politseisse. Politsei üleriiklik number on 112.

Vägivald

▶ Peksmine, vägivald ja seksile sundimine on Soomes kriminaalkorras karistatavad. Kui olete sattunud ohtu, helistage hädaabinumbril 112. Saate abi, kui teil on oht sattuda või olete juba sattunud vägivalla ohvriks.

Valvetelefonid:

Monika-naised 09 692 2304, www.monikanaiset.fi 24 h iga päev

Naiste liin 080 002 400, soome keeles E–R kell 16–20, rootsi keeles kell K 16–20, inglise keeles R kell 16–20

Kriisiteenistus Tukinainen, 080 097 899, E–R kell 9–15, L–P kell 15–21, pühadel ja pühade-eelsetel päevadel kell 15–21.

Meeste liin, 092 766 2899, E–R kell 8–16, kontakt@lyomatonlinja.fi

Kuriteoohvrite valveteenistus: www.riku.fi

Au ja häbiga seotud küsimused, Inimõiguste liiga Kitke!-projekt: 040 760 0323 E kell 10–14, T kell 13–15, K kell 10–14, N kell 13–15

Naiste ümberlõikamisega seotud küsimused, Inimõiguste liiga Koko-Nainen-tegevus: 044 742 0411.

Vaimse tervise häired

Vaimse tervise häirete korral võite saada abi telefonitsi, internetis ja ise kohale minnes.

- Kui Teil on kriis, võite helistada SOS-keskuse abitelefonil. Välismaalastele on ka oma kriisiteenistus: SOS-keskuse välismaalaste kriisiteenistus (Crisis service for foreigners). Kriisiteenuste kõne maksab tavaliselt kohaliku kõne hinna. Soome Vaimse Tervise Selts (Mielenterveysseura) organiseerib tugirühmi kriisi läbinud isikutele.
  Tugirühmas saab kõnelda professionaalse abistajaga. Kriisiteenus asub ka internetis aadressil: www.e-mielenterveys.fi

SOS-keskuse välismaalaste kriisiteenistus 09 4135 0501 E–R kell 9–15

SOS-keskus, 010 195 202 E–R 24 h, L 15–06, P 15–22

VAESUS

Toimetulekutoetus

Kui Teil ei ole elamiseks piisavalt raha, võite saada toimetulekutoetust.
Toimetulekutoetust saab taotleda elukohajärgsest sotsiaalosakonnast.
Toimetulekutoetust antakse vaid juhul, kui Teil ei ole suuremat vara või sääste. Toimetulekutoetus on mõeldud majandusliku kriisi viimaseks abiastmeks.

Tasuta õigusabi

Kui vajate õigusabi, võtke ühendust õigusabibürooga.
Kui Teil ei ole tasumiseks rahalisi vahendeid, võite saada õigusabi ka tasuta.

Töö

KUIDAS OTSIDA TÖÖD?

Kui Teil ei ole tööd, võite end tööhõive ametis tööotsijaks registreerida. Tööhõiveamet aitab tööd leida.

- Töö leidmiseks on mitmeid viise. Võite ise astuda ühendusse töökohaga, kus soovite töötada. Võite jätta töökohta töö saamiseks avalduse ka juhul, kui tööd ei ole parajasti pakkuda. Tööandja võib Teiega hiljem ühendust võtta, kui tööd on. Kui saadate tööavalduse, lisage sellele CV. Rääkige CV-s endast, oma väljaõppest ja varasematest töökohtadest. Vabadest töökohtadest teatakse internetis. Suurim sait on tööhõiveametil aadressil www.te-palvelut.fi. Töökoha võib leida ka sõprade ja tuttavate abil.

Read more about finding a job in Finland on the website: www.workinfinland.fi

KUI TÖÖD EI LEIA?

Töötuskindlustus

Teile makstakse töötu abiraha, kui otsite aktiivselt tööd. Töötu abiraha tagab toimetuleku töö otsimise ajal turvaa toimeentulosi työnhaun aikana. Võite saada töötu abiraha vaid juhul, kui olete registreerunud tööhõiveametis tööotsijaks. Samuti peate järgima tööhõiveameti juhiseid.

- Tööhõiveamet koostab koos Teiega kava teenustest, mis abistavad töö otsimisel. Mõnede teenuste osutamise ajal võidakse maksta kõrgemat töötu abiraha.

- Kui olete töötukassa liige ning olete liikmeksoleku ajal piisavalt kaua töötanud, võite saada töötukassa poolt makstavat sissetulekupõhist hüvitist. Kui sissetulekupõhise toetuse eeldused ei ole täidetud, võib Teil olla õigus saada Kela poolt makstavat põhitoetust või tööturutoetust.

Lugege rohkem: www.te-palvelut.fi, www.kela.fi, www.tyj.fi

ETTEVÕTTE ASUTAMINE

Soomele on vaja ettevõtjaid. Kui Teil on hea äriidee ja olete valmis tegema palju tööd, võib oma ettevõte olla hea idee.

- Ettevõtte asutaja peab tundma ettevõtlusega seotud seadusi. Ettevõte peab maksma makse. Ettevõte peab maksma oma töötajatele lepingujärgset palka. Ettevõtte asutamiseks on kursusi, kus õpitakse ettevõtte majanduslikku juhtimist ja äriplaani koostamist. Küsige lisa tööbüroost.

Lugege lisa aadressilt: www.yrityssuomi.fi

MAKSUKAART

Kui teete tööd, saate töötu toimetulekutoetust või Kelast toetusi, peab Teil olema maksukaart. Soomes makstakse kõigi tulude pealt makse. Kogutud maksudest tasutakse avalike teenuste, näiteks hariduse ja tervishoiu, eest.

- Maksukaardi taotlemiseks läheb vaja isikut tõendavat dokumenti ja isikukoodi. Kui Teil maksukaarti ei ole, peab tööandja Teie palgast kinni 60 protsenti makse. Maksukaardi saab maksuametist. Maksukaardi saab tellida ka maksuameti internetilehelt.

- Soomes makstakse tulumaksu progressiivse süsteemi alusel. See tähendab, et suurtelt palgatuludelt makstakse protsentuaalselt rohkem makse kui väiksematelt. Ka töötu toimetulekutoetuselt makstakse makse.

Maksunõustamine

Vajalikku nõu maksude tasumiseks saate maksuametist.

- The Tax Administration's website at www.vero.fi contains plenty of information. You can also telephone the Tax Administration. The Tax Administration can serve you in Finnish, Swedish or English.

PENSION

Soomes on kolme liiki pensione: tööpension ning seda täiendavad rahvapension ja miinimumpension.

- Tööpensioni maksavad tööpensioniasutused. Tööpension koguneb töö eest või ettevõtlusest saadud tuludelt. Rahvapensioni ja miinimumpensioni makstakse neile isikutele, kes tööpensioni ei saa. Rahvapensioni võite saada ka juhul, kui tööpension on väike. Kela maksab rahvapensioni ja miinimumpensioni.

- Tööpensionile võib jääda sujuvalt 63–68 aasta vanuselt. Kela vanaduspensioni võib saada 65-aastaselt. Kela maksab pensioni kas vanaduse või töövõimetuse alusel. Töövõimetuspension võidakse määrata juhul, kui olete raskelt haige ega saa tööd teha

- Soomest võib saada rahvapensioni ja/või miinimumpensioni, kui olete elanud Soomes pärast 16-aastaseks saamist kolm aastat.

Küsige lisa Kelast.

TÖÖKOHT SOOMES

Soome tööelus on olulised väärtused täpsus ja ausus.

Enne töö alustamist

Töö alustamine on lihtsam, kui teate, mida tööandja Teilt ootab. Tutvuge tööandjaga varem näiteks interneti kaudu. Võtke tööandjaga enne töö alustamist ühendust ning küsige juhiseid ja nõu. Tutvuge Soome seadustega.

Tööleping

Tööleping töötaja ja tööandja vahel tuleks sõlmida kirjalikult. Kui Te ei mõista töölepingu sisu, siis ärge seda allkirjastage.

Töökohal

- Töökohal peavad kõik olema üksteise vastu korrektsed ja sõbralikud. Soomes on töökohtades tavaks sinatada nii töökaaslasi kui ka ülemusi. Mõne tööülesande puhul peab kliente teietama. Tööandja selgitab teile tööga seotud tavasid.

- Riietumine on üsna vaba, kui tööandja ei ole andnud selle kohta eraldi korraldusi. Kui tööülesannete täitmise juurde kuulub spetsiaalne tööriietus, annab selle üldjuhul tööandja.

- Soomlased hindavad täpsust. Soomes järgitakse täpselt tööaega. Kui töö algab kell kaheksa, peate olema kohal ja tööks valmis hiljemalt kell kaheksa.

- Tööaeg võib olla ka paindlik.

Sellisel juhul tuleb tööaeg alati hoolikalt registreerida, sest see on palgamaksmise alus. Kui tööaeg on paindlik, määrab tööandja Teile tööaja raamid.

Töökohal peavad kehtima võrdsus ja võrdõiguslikkus

- Naisi tuleb kohelda samal moel nagu mehi. Sisserändajaid tuleb kohelda samal moel nagu soomlasi endid. Teid ei või diskrimineerida ja ka Te ise ei tohi kedagi diskrimineerida.

- Diskrimineerimine ei ole see, kui tööandja jagab tööülesandeid töötajate hariduse ja kutseoskuste alusel. Mõne tööülesande täitmisel võib olla nõudeks keeleoskus. Soome keele oskus tuleb töötajale alati kasuks.

Töötaja kohustused

- Töötaja kohustus on täita tööandja esitatud töökorraldusi, teha tööd hoolikalt ja pidada kinni tööajast. Töötaja peab hoida tööandja ametisaladusi.

Töötaja õigused

- Töötajal on õigus ohutule töökeskkonnale. Töötajal on õigus kollektiivlepingule (TES) ja töölepingule vastavale palgale, tööajale ja puhkusele. Tööaeg on sätestatud tööaja seaduses ning puhkuste kord puhkuseseaduses.

Lugege lisa aadressil: www.finlex.fi

- Töötajal on õigus haiguspuhkusele. Haiguse ajal on töötajal õigus saada palka. Töölt puudutud tasustatud aja pikkuse määravad kindlaks seadus ja kollektiivleping. Tööandja kohustus maksta haiguspäevade eest palka on piiratud. Kui tööandja kohustus lõppeb, maksab Kela haigushüvitist. Kelan haigushüvitist saate vaid juhul, kui Teil on õigus Soome sotsiaalkindlustusele. Võite saada haigushüvitist, kui olete 16–67-aastane ja haiguse tõttu töövõimetu. Haigushüvitis asendab alla aasta kestvast töövõimetusest tulenevat sissetulekute kaotust.

Lugege lisa aadressil: www.kela.fi/sairastaminen

Usaldusisik

Usaldusisik või usaldusvolinik esindab töökohal töötajaid.

- Usaldusisik valitakse kollektiivlepingu alusel. Usaldusisik tõlgendab kollektiivlepingu sätteid töötajate eest. Ta esindab seejuures kõiki töötajaid. Usaldusisik ei ole kohustatud tegelema nende töötajate probleemidega, kes ei ole ametiühingu liikmed. Küsige oma töökaaslastelt, kes on Teie töökohas usaldusisik. Usaldusi-

sikult saab küsida nõu tööga seotud küsimustes. Usaldusvolinik esindab kõiki.

- Usaldusvolinik valitakse vaid juhul, kui töökohas puudub kehtiv kollektiivleping.

Ametiühingud

Suurem osa töötajatest kuulub oma tegevusala ametiühingusse. Ametiühing hoolitseb töötajate õiguste eest. Ametiühingust võite küsida abi tööga seotud küsimustes. Ametiühingusse kuulumiseks tuleb maksta liikmemaksu. Liikmemaksu võib maksustatavatest tuludest maha arvata.

Töötukassa

Ametiühingu liikmed kuuluvad üldjuhul ka töötukassasse. On võimalik liituda ka ainult töötukassaga. Sellisel juhul tuleb maksta kassale liikmemaksu.

- Töötu tööotsija võib saada töötukassast sissetulekupõhist päevaraha. Sissetulekupõhise päevaraha puhul kehtib töötamise ja liikmeks olemise tingimus.

Lugege lisa aadressil: www.tyj.fi

ÕPPIMINE

TÄISKASVANUD JA ÕPPIMINE

Täiskasvanud saavad õppida Soomes uue ameti või täiendada oma haridust. Õppimine on Soomes soodne, sest riik toetab seda maksutuludega.

- Täiskasvanud võivad õppida samu asju nagu noored. Võite õppida kõrgkoolis, kutseõppeasutuses, gümnaasiumis või põhikoolis. Gümnaasiumi või põhikooli saab lõpetada täiskasvanute gümnaasiumis. Täiskasvanute gümnaasiumis toimub õpe tavaliselt õhtuti, mis võimaldab õppida ka siis, kui olete päeval tööl.

- Soomes on palju rahvaülikoole. Rahvaülikoolides saab õppida õhtuti oma rõõmuks ja kasuks. Kõige populaarsemad on keele- ja käsitöökursused. Õppida saab ka toiduvalmistamist, kultuuri, muusikat ja tegeleda kehakultuuriga. Kursuste hinnad on soodsad või on kursused isegi tasuta.

- Soomes peetakse oluliseks elukestvat õpet. Soomlased arvavad, et õppimine hoiab inimese ärksana. Õppida võivad kõik, nii noored kui ka vanad. Riik toetab õppimist.

KAS MU HARIDUS KEHTIB SOOMES?

Hariduse võrdsustamine ja tunnustamine

Teie haridusest ei pruugi Soomes omal alal töötamiseks piisata ja võib olla vaja juurde õppida.

- Hariduse tunnustamine on otsus selle kohta, milline on Teie kvalifikatsioon töö otsimisel või õppekoht välisriigi eksamitunnistuse põhjal. Tunnustamise ees vastutab kas haridusamet, vastava ala ametiasutus, tööandja või kõrgkool.

- Soomes on kindlates ametites töötamiseks vaja ametlikku luba. Näiteks arsti, meditsiiniõe, õpetaja ja sotsiaaltöötaja tööülesanded eeldavad välisriigi hariduse võrdseks tunnistamise otsust. Teie oma riigi haridusest ei pruugi Soomes piisata. Erialase töö tegemiseks võib Teil olla vaja oma haridust täiendada. Tihti on vaja osata hästi soome või rootsi keelt, vahel isegi mõlemat. Ametkonnad võivad nõuda keeleoskust mingil riikliku keeleeksami tasemel. Eksami tunnustamine ja võrdsustamine on tasulised. Lisateavet saab haridusametist.

Lugege lisa aadressil: www.oph.fi/tutkintojentunnustaminen
recognition@oph.fi

Tervishoiuala kvalifikatsioonide tunnustamine ja töötamise seadustamine: Sotsiaal- ja tervishoiuala litsentside ja järelvalveamet (Valvira): www.valvira.fi

KAS MA SAAN ÕPPIDA UUE AMETI?

Õppeleping, kutseeksam

Paljud Soome elama asujad õpivad selgeks uue ameti. Uus amet on tihti sellisel alal, kus leidub palju tööd.

- Lisaks traditsioonilisele õppimisele on ka muid variante. Võite õppida õppelepingu alusel, mis tähendab, et õpite ameti selgeks töökohas praktika kaudu. Tööaja eest makstakse sellisel juhul ka palka. Kutseeksami võib sooritada õppelepingu alusel.

- Kutseeksami võib sooritada näidistööna. Kui olete juba varem omandanud ametis nõutavad teadmised ja oskused, võite neid tõendada vastaval eksamil. Seal antakse lahendamiseks eri ülesandeid. Ülesanded on kirjalikud, suulised või praktilised. Kui olete kõik ülesanded täitnud, saate eksami kohta tõendi.

- Õppida saab ka kaugõppes. Kaugõpe tähendab tihti internetikursusi. Kaugõpe sobib neile, kes ei saa õppekohta kohale sõita.
- Kui olete töötu ja õpite kutse omandamiseks, võite saada õppimiseks majanduslikku toetust. Küsige lisa tööbüroost.

KUI PALJU ÕPPIMINE MAKSAB?

Soomes õppimine on soodne, kõrgkoolides ei ole tavaliselt semestritasu. Õppimiseks võib saada majanduslikku toetust.

- Soomes on diplomiõpe soodne. Kutseõpe on diplomiõpe. Ka kõrgkooliõpe on diplomiõpe.

- Tihti peab õppija maksma tervishoiu eest. ELi ja EMP riikidest pärit õppijad saavad riiklikus tervishoiusüsteemis ravi, kui neil on Euroopa ravikindlustuskaart. Sel juhul maksavad nad tervishoiuteenuste eest sama palju kui soomlased.

▶ Õppija võib saada õppetoetust, kui ta õpib statsionaarselt. Õppetoetus on majanduslik abi, mida makstakse üldõppekava läbivatele õpilastele. Kui Te pole Soome kodanik, võite saada õppetoetust vaid kindlatel eeldustel.

Õppetoetuse tingimused

Võite saada õppetoetust, kui vastate järgmistele tingimustele:
– elate Soomes alaliselt.
– elamise põhjus ei ole õppimine (selleks on näiteks töö või pere) ja Teil on vajalik elamisluba või registreerimistõend.

▶ Kui Soomes elamise põhjuseks on õppimine, siis õppetoetust anda ei saa. Kui olete töötu ja õpite hariduse omandamiseks, võite saada õppimiseks töötu töötuskindlustust. Lisateavet saate Kelast ja tööhõiveametist.

Lugege lisa aadressilt: www.te-palvelut.fi > Koulutus ja ammatinvalinta

KAS SOOMES VÕIB ÕPPIDA MUUDES KEELTES?

Soomes toimub suurem osa õppest soome keeles. Haridust antakse ka rootsi ja inglise keeles.

▶ Soome teine ametlik riigikeel on rootsi keel. Haridust antakse rootsi keeles kõigis kooliastmetes eelkoolist kõrgkoolini. Rootsikeelne õpe on levinud sellistes omavalitsustes, kus enamik elanikest räägib rootsi keelt. Kõrgkoolides ja rakenduskõrgkoolides toimub osa õpet ka inglise keeles. Küsige lisa haridusametist ja ka õppeasutustest.

LAPSED, PERE JA EAKAD

ABIELU

Soomes saab abielluda 18-aastaselt.

- Abiellumiseks peab mõlemal abikaasal olema abielutakistuste puudumise tõend. See tõendab, et Te ei ole juba abielus kellegi teisega.
- Abielu saab registreerida magistraadis või kirikus. Paljud soomlased tahavad abielluda kirikus. Mittekiriklikult saab abielu registreerida magistraadis. Abielu registreeriva isiku võib ka endale koju kutsuda.
- Soomes võivad ka samasoolised inimesed ametlikult koos elada. Sellist suhet kutsutakse registreeritud paarisuhteks. Registreeritud paarisuhe vastab abielule.

LAPSE PEREKONNANIMI

Kui vanematel on ühine perekonnanimi, saab selle ka nende laps. Vanematel võivad olla ka eri perekonnanimed. Sellisel juhul tuleb lapse registreerimisel teatada, kumma perekonnanime laps saab.

- Lapse võib registreerida koguduses või magistraadis. Registreerimisel tuleb teatada lapse perekonnanimi. Kui vanematel on juba ühine laps, saab laps varasema lapsega sama perekonnanime. Kui Te soovite panna uuele lapsele teise perekonnanime, tuleb esitada magistraadile vastav muutmisavaldus.

ABIELULAHUTUS

Soomes võib abielulahutust taotleda ükskõik kumb abikaasa. Põhjusi esitada pole vaja.

- Abielu saab lahutada ka juhul, kui teine abikaasa on sellele vastu. Abielulahutust tuleb taotleda kirjalikult. Abielulahutuse menetlemine toimub esimese astme kohtus. Asjaomased juhised leiate ringkonnakohtu internetilehtedelt www.oikeus.fi/4323.htm.

Lapse eest hoolitsemine pärast abielulahutust

Lapsel on õigus emale ja isale ka pärast vanemate abielulahutust. Lapsel on õigus kohtuda mõlema vanemaga, kuigi ta elab neist ühe juures.

- Pärast abielu lahutamist otsustavad vanemad, kuidas nad lapse eest hoolitsemise korraldavad. Lapse hooldamise kohta koostatakse üldjuhul kirjalik leping, milles vanemad otsustavad, kumma vanema juures laps elama hakkab. Nimetatud lepingus määravad vanemad kindlaks ka selle, kas tegemist on ühishooldamise või üksihooldamisega. Ühishooldamine tähendab seda, et vanemad otsustavad lapse üle ühiselt.
- Üksihooldamine tähendab seda, et üks vanem otsustab lapse üle üksinda. Lapse hooldamise ja kokkusaamisõigusega seotud lisateavet annab sotsiaalosakonna lastekaitseametnik.
- Eelnevalt nimetatud lepingus määravad vanemad kindlaks ka selle, kuidas jagatakse vanemate vahel lapse majanduslikud kulud. See vanem, kes lapsega ei ela, maksab teisele vanemale elatisraha. Elatisraha aitab tagada lapse majanduslikku heaolu. Sotsiaalosakonna lastekaitseametnikult saab lisateavet, kuidas majanduslike kulude jagamises kokku leppida.
- Sotsiaalosakonnast saate küsida teavet ka perekõsimuste kokkuleppemenetluse kohta. Perekõsimuste kokkuleppemenetluse puhul aitab sotsiaalosakond või perenõuandla töötaja vanematel kokkuleppele jõuda.
- Perekõsimuste kokkuleppemenetlus on tasuta. Kui vanemad lepivad lapse hooldamise suhtes ise kokku, võib sotsiaalkomisjon lepingu kinnitada. Sellisel juhul on leping mõlema poole jaoks siduv.
- Kui vanemad ei suuda lapse hooldamises kokku leppida, otsustatakse see kohtus. Kohtus käimine võib minna väga kalliks. Kui Teie sissetulekud on väga väikesed, võite saada tasuta õigusabi.
- Kelasta võite saada elatisraha, kui Te ei saa alimente või saate väga vähe alimente.

LASTETOETUS JA VANEMAHÜVITIS

Soomes toetatakse lastega peresid majanduslikult. Kui kuulute Soome sotsiaalkindlustuse alla, võite saada Kelast peredele mõeldud toetusi.

- Iga lapse kohta makstakse lastetoetust. Lastetoetuse summa sõltub sellest, mitu last peres on. Lastetoetust makstakse seni, kuni laps saab 17-aastaseks. Lastetoetust makstakse ühele vanemale.

- Vanema päevaraha saamine eeldab, et vanem on elanud Soomes vähemalt 180 päeva vahetult enne lapse eeldatud sünniaega ja kuulub Soomes elamisega seotud sotsiaalkindlustuse alla. Kindlustusaja hulka võidakse lugeda ka kindlustusaeg teises ELi või EMP riigis, Šveitsis või Iisraelis.

- Päevarahad sõltuvad sissetulekutest. Neile, kes tööl ei ole olnud, makstakse miinimumpäevaraha.

- Vanemahüvitis on toetus, mida makstakse lapsepuhkuse algusest 105 tööpäeva eest. Vanemahüvitist makstakse kokku umbes nelja (4) kuu eest. Vanemahüvitise abil saab ema jääda koju last hooldama.

- Vanemahüvitise maksmise järel võib isa või ema saada vanematoetust. Vanematoetust makstakse 158 tööpäeva eest. Vanematoetuse maksmine lõpeb üldjuhul siis, kui laps on üheksa (9) kuud vana.

- Kui koju lapse eest hoolitsema jääb isa, saab ta vanemahüvitist. Isa peab sellisel juhul elama koos lapse emaga. Isa võib saada vanemahüvitist kokku 54 tööpäeva jooksul, millest 18 tööpäeva võib olla samal ajal lapse emaga.

LAPSEHOOLDUSPUHKUS

Lapsehoolduspuhkus on vaba periood, mille saab veeta kodus koos väikse lapsega. Lapsehoolduspuhkus tuleb tööandjaga kokku leppida.

- Lapsehoolduspuhkusel saab olla kuni lapse 3-aastaseks saamiseni. Lapsehoolduspuhkusel saab olla vaid üks vanematest. Lapsehoolduspuhkuse ajal makstakse lapse kodus kasvatamise toetust. Kodus kasvatamise toetust saab taotleda Kelalt.

- Lapsehoolduspuhkus on iga vanema õigus. Lapsehoolduspuhkusele võib jääda ka lapse isa.

Lugege lisa aadressilt: www.kela.fi/lapsiperheet

LAPSE KASVATAMINE

- Põhiliselt vastutavad lapse heaolu ja kasvatuse eest vanemad. Ühiskonnal on teenuseid, millega toetatakse vanemaid lapse kasvatamisel. Sellisteks teenusteks on muu hulgas lastenõuandla ja laste päevahoid. Lastenõuandla jälgib ning toetab eelkooliealiste laste kasvu ja arengut. Eri vanuses lapsi ja nende peresid aidatakse laste kasvatamisel, arengu ja pere inimsuhetega seotud küsimustes ka omavalitsusüksuse kasvatus- ja perenõuandlates.

LAPSE PÄEVAHOID

Võite saada oma lapsele koha munitsipaallasteaias või perepäevahoius. On ka eralasteaedu.

- Lasteaiakohtadele võib olla järjekord, seepärast tuleks kohta aegsasti taotlema hakata. Tavaliselt tuleb kohta taotleda neli (4) kuud ette. Kuid kui lähete tööle või hakkate õppima, võite taotleda lasteaiakohta ka hiljemalt kaks (2) nädalat enne seda, kui laps kohta vajab.

- Kõigil omavalitsusüksuse elanikel on õigus saada oma lapsele lasteaiakoht kuni lapse kooli minemiseni. Kui Te soovite kasvatada last kodus või viia ta eralasteaeda, võite saada selleks vastavat kodus kasvatamise või eralasteaia toetust. Lisaks lasteaedadele ja perepäevahoiule on ka mänguparke ning -ringe. Mänguparkides ja -ringides on juhendajad, kes hoolitsevad laste eest. Mängupargis võib ka ise lapsega käia. Avatud päevakodus käivad vanemad koos lastega. Mänguparkides ja avatud päevakodudes saate tutvuda teiste peredega. Võite küsida lisateavet oma kohaliku omavalitsuse lasteaedade kohta.

Kui palju päevahoid maksab?

Munitsipaalpäevahoiu tasu sõltub vanemate sissetulekutest. Eralasteaed võib olla kallim kui munitsipaallasteaed või perepäevakodu. Mängupargid, ringid ja avatud lasteaiad maksavad vähem.

- Kelalt saab taotleda toetust lapse eralasteaias käimisele. Last võib hoida ja kasvatada ka kodus. Sellisel juhul saate taotleda Kelalt kodus kasvatamise toetust. Võite ka palgata endale koju lapsehoidja. Sellisel juhul saate samuti taotleda eralasteaia toetust.

Lisateavet saate Kelast.

PÕHIHARIDUS

Soomes algab kool sellel aastal, kui laps saab seitsme (7) aasta vanuseks. Soomes on lastel õppekohustus.

▶ Õppekohustus tähendab seda, et Soomes alaliselt elav laps peab läbima kindlas mahus õpingud. Üldjuhul läbivad lapsed vajalikud õpingud põhikoolis käies. Täiskasvanute puudub õppekohustus, kuid ka nemad võivad omandada põhihariduse näiteks täiskasvanute gümnaasiumis.

Soome koolisüsteem on hea

▶ Põhiharidus kestab üheksa (9) aastat. Laps alustab põhikoolis käimist selle aasta alguses, kui ta saab seitsme (7) aasta vanuseks. Enne põhikooli võib käia eelkoolis. Eelkool ei ole kohustuslik, aga enamik lapsi käib eelkoolis. Ka sisserändajate lapsed võivad osaleda põhihariduseks ettevalmistavas õpetuses. Põhihariduseks ettevalmistava õpetuse käigus õpitakse soome või rootsi keelt ja muid õppeaineid. Eelkoolis õpitakse mängu kaudu samu asju nagu koolis. Õpetamisel arvestatakse lapse vanust ja oskusi.

▶ Sisserändajate lapsed õpivad põhikoolis tavaliselt teise keelena soome või rootsi keelt. Tavaliselt ei võta nad osa emakeele ja kirjanduse tundidest. Sisserändajate lapsed võivad põhikoolis õppida ka oma emakeelt, kui kohalik omavalitsus korraldab vastava keele õpetamist. Võite koolist või kohaliku omavalitsuse haridusametist küsida oma emakeele õpetuse kohta. Õppekohustus lõpeb põhihariduse omandamisega. Kui põhikooli ei lõpetata, lõpeb õppekohustus selle õppeaasta lõpus, mille jooksul saab õpilane 17-aastaseks. Soomes on oluline õppida ja läbida põhihariduse õppekava. Ilma põhihariduseta võib olla raske pääseda õpinguid jätkama.

Lugege lisa aadressilt: www.oph.fi

RAHVUSVAHELISED KOOLID

Soomes on ka rahvusvahelisi koole.

▶ Rahvusvahelistes koolides on õppekeeleks inglise keel. Lisaks Helsingile on rahvusvahelisi koole Espoos, Vantaas, Turus, Jyväskyläs, Tamperes ja Oulus. Rahvusvahelised koolid on tasulised, seal peavad vanemad ise maksma koolimaksu.

▶ Soomes on ka tasuta keelekoole. Sellised on näiteks inglise, prantsuse, saksa ja vene koolid. Küsige lisa omavalitsuse haridusosakonnast.

KUI PALJU KOOL MAKSAB?

Koolisüsteemi toetatakse maksurahadega, seepärast on kool õpilasele tasuta. Koolis pakutakse lastele sooja toitu.

▶ Soomes on põhikool tasuta. Teenuse eest tasutakse maksurahadega. Lapse koolipäeva kuulub iga päev tasuta lõunasöök.

▶ Ka teise astme haridus on tasuta. Teise astme koolid on gümnaasiumid ja kutseõppeasutused. Kuid õpilased maksavad ise õpikute ja muude õppevahendite eest. Lõunasöök on õpilastele tasuta.

▶ Rahvusvahelised koolid ja muud erakoolid võivad nõuda õppemaksu. Kui laps käib rahvusvahelises koolis, peavad lapsevanemad tasuma õppemaksu ise. Õppemaks on mõnisada eurot aastas. Lisateavet saate haridusametist.

PEREVÄGIVALD

Soomes loetakse kuriteoks ka perevägivalda. Perevägivallast võivad politseile teatada ka isikud, kes ei ole pere liikmed.

▶ Peksmine ja muu vägivald on karistatavad ka abielu ja kooselu puhul. Seksuaalne vägivald on karistatav ka paarisuhte puhul.

▶ Seadus keelab lapsi kehaliselt karistada. Last ei või lüüa, tutistada ega füüsiliselt karistada. Tüdrukute ümberlõikamine on Soomes kuritegu. Ka poiste ümberlõikamine ilma meditsiinilise põhjenduseta võib olla kuritegu.

▶ Last ei või halvasti kohelda ka vaimselt. Ka vaimne vägivald on kuritegu. Vaimne vägivald on näiteks ähvardamine või hirmutamine. Kerro aina viranomaiselle kunniaan liittyvästä uhkailusta ja teoista. Kunniaan liittyvä väkivalta on rikos. Voit kertoa väkivallasta esimerkiksi sosiaalityöntekijälle, lääkärille ja neuvolan hoitajalle. Vägivalla ohvriks sattumisel saate abi, helistades numbril 112. Kui Te ei saa olla kodus, võite minna turvakodusse, kust saate kriisiabi ja vältimatut kaitset. Turvakodus võite elada seni, kuni see pole kodus turvaline.

Lugege lisa: www.ensijaturvakotienliitto.fi/tyomuodot/turvakodit

▶ Võite saada ka teraapilist abi. Teenindus toimub tihti telefoni teel. Mõni organisatsioon pakub ka personaalset teraapiat.

▶ Kui peate elama pidevas ohus, võite taotleda vägivalla põhjustajale lähenemiskeeldu. Sellisel juhul paneb vägivallatseja Teiega ühendust võttes toime kuriteo. Lähenemiskeeldu saab taotleda ka juhul, kui vägivalla toimepanija on enda pereliige.

Valvetelefonid:

Monika naised / üleriiklik valvetelefon 24 h 09 692 2304.

Naiste liin, 080 002 400, soome keeles E–R kell 16–20, rootsi keeles K kell 16–20, inglise keeles R kell 16–20.

Tukinainen, Kriisipäivystys, 0800 97899, ma-pe klo 9-15, la-su klo 15–21, pyhinä ja niiden aattoina klo 15–21

Meeste liin, 092 766 2899, E–R kell 8–16,

Kuriteoohvrite valveteenistus: www.riku.fi

Au ja häbiga seotud küsimused, Inimõiguste liiga Kitke!-projekt: 040 760 0323 E kell 10–14, T kell 13–15, K kell 10–14, N kell 13–15

Naiste ümberlõikamisega seotud küsimused, Inimõiguste liiga KokoNainen-tegevus: 044 742 0411.

EAKAD

Eakatele inimestele pakutakse tuge ja teenuseid. Võimalik on saada majanduslikku toetust ja abi kodumajapidamises

- Omavalitsus vastutab ravi ja hoolitsust vajavate vanurite abistamise eest. Võite saada abi igapäevasteks toiminguteks, näiteks söömiseks, pesemiseks ja liikumiseks. Vajaduse järgi võite saada koju meditsiiniõe omavalitsuse raviteenuste kaudu. Söögiteenindus võib tuua koju sooja toitu. Eluasemes võidakse aidata teha muutusi, mis lihtsustavad liikumist.

- Teenuse tasu sõltub vanuri sissetulekutest. Mõni organisatsioon pakub teenuseid tasuta vabatahtliku abina.

- Ka vanuritele võidakse anda majanduslikku toetust, kui neil ei jätku elamiseks raha. Eakad inimesed saavad reeglina pensioni. Pensionile lisaks võivad vanurid saada eluasemetoetust eluasemega seotud kulude katteks ja pensionäri abiraha. Neid toetusi võivad nad saada, kui vajavad teise inimese abi ning neil on haigusega seotud kulusid.

- Kui vanurit hooldab tema kodus ta lähisugulane või muu lähedane isik, võib ta taotleda omavalitsuselt lähedase hooldamise toetust. Kui vanur enam kodus hakkama ei saa, võidakse talle võimaldada ülalpidamine hooldusasutuses. Lisateavet saate oma linna või valla sotsiaalosakonnast või Kelast.

PENSION

Soomes on kolme liiki pensione: tööpension ja seda täiendavad rahvapension ja miinimumpension.

Vt lisa osast 2, „Töö”, lk 17.

TERVIS

ARST

Soomes on head avalikud tervishoiuteenused. Avalikud tervishoiuteenused jagunevad üldtervishoiuks ja erimeditsiiniks.

- Üldtervishoiuteenuseid osutatakse omavalitsuste polikliinikutes. Polikliinikutes korraldatakse muu hulgas arstide vastuvõttu haigetele ning seal on ka statsionaarid haiglaravi vajavatele patsientidele. Polikliiniku arst annab vajaduse korral saatekirja eriarsti vastuvõtule. Polikliiniku kontaktandmed leiate linna või valla internetilehelt ja telefonikataloogist.

- Kui Te haigestute raskelt õhtusel ajal või nädalalõpul, peate minema valvearsti vastuvõtule. Valvearsti kontaktandmed leiate linna või valla internetilehelt ja telefonikataloogist. Kõik kiireloomulist ravi vajavad isikud saavad Soomes abi polikliinikute ja haiglate erakorralise meditsiini osakondades. Patsiendi elukoht ei mõjuta seda, kas ta saab teises kohalikus omavalitsuses ravi.

- Teil on õigus avalikele tervishoiuteenustele, kui magistraat on omistanud Teile kodupaiga. Sel juhul maksate teenuste eest vaid omavalitsuse elanikule ettenähtud klienditasu tasu. Mitte kõigis omavalitsuses ei nõuta tasu. Kui olete tulnud Soome tööle mõnest Euroopa Liidu või Euroopa Majanduspiirkonna riigist või Šveitsist, võite saada Kelast tõendi, et Teil on õigus avalilkele tervishoiuteenustele. Sel juhul maksate ravi eest vaid klienditasu. Kiireloomulist ravi osutatakse kõigile, kuid tasu võib olla kõrgem.

- Võite käia ka eraarsti juures. Eraarsti vastuvõtule pääsemise järjekorrad võivad olla lühemad, aga ravi on kallim.

TÖÖTERVISHOID

Suurim osa töökohtadest pakub töötajatele töötervishoiuteenuseid. Töötervishoiuteenuste hulka kuuuvad ennetavad tervisekontrollid ning töötervishoiu alane nõustamine. Tööandja võib korraldada ka arstiabi ja pakkuda muid tervishoiuteenuseid. Töötervishoiuteenuseid osutavad töötervishoiuõde, töötervishoiuarst, tööpsühholoog ja tööfüsioterapeut. Lisaks neile võib olla ka muude spetsialistide teenuseid.

- Kontrollige, kas Teie tööandja on korraldanud töötajatele töötervishoiu ning millised teenused selle juurde kuuluvad.
  Enne arsti juures käimist kontrollige, kas tööandja maksab teenuse eest, mida vajate. Haigestumise korral kontrollige, kas võite kasutada töötervishoiu raames pakutavaid meditsiiniteenuseid tasuta. Kui vajate teenust, mille eest tööandja ei maksa, võite minna polikliinikusse või kasutada erasektori tervishoiuteenuseid.

VAIMNE TERVIS

Kui olete depressioonis või masendunud, pöörduge polikliinikusse. Vajadusel ravitakse Teid seal või suunab arst Teid eriarstile.

LAPSE TERVIS

Imikud ja muud eelkooliealised lapsed käivad koos ema või isaga lastenõuandlas. Polikliinikus asuva nõuandla töötajad jälgivad ja toetavad lapse arengut. Nõuandla toetab vanemaid ka lapse kasvatamisel ning paarisuhte hoidmisel.

- Nõuandla õde kontrollib muu hulgas lapse kaalu ja pikkust. Õde jälgib ka lapse motoorseid oskusi ja kõne arengut.

- Nõuandla töötajad annavad ka juhiseid imetamise, tervisliku toiduvaliku ja muude eluviiside kohta. Nõuandla jälgib ja toetab ka ema ja isa toimetulekut ning heaolu. Õde vaktsineerib lapsi raskete haiguste vastu, järgides riiklikku vaktsineerimiskava. Lapsi vaktsineeritakse näiteks leetrite (morbilli), mumpsi (parotiit) ja punetiste (rubella) vastu. Lapsed võivad saada vaktsiini ka rotaviiruse vastu. Vaktsineerimine ei ole kohustuslik, aga see on kasulik. Haigused ja nende tüsistused võivad olla väga rasked. Nõuandlast suunatakse vajadusel muude teenuste juurde, näiteks logopeedi või psühholoogi vastuvõtule.

- Kõigile põhikooli lastele on korraldatud koolitervishoiuteenused. Koolitervishoiu hulka kuulub iga-aastane tervisekontroll. Mõne läbivaatuse juures osalevad ka vanemad. Siis arutatakse ka vanemate toimetulekut ning heaolu. Koolitervishoiu hulka kuulub ka suu tervishoid ja vaktsineerimine.

SUU TERVIS

Suu tervishoiu teenuseid korraldatakse polikliinikus kõigile elanikele. Munitsipaalhambaravi järjekorrad võivad olla väga pikad. Õigus saada hambaravi on hiljemalt kuus (6) kuud pärast vastava soovi esitamist. Ravile pääs otsustatakse vajaduse järgi. Kiireloomulisematel juhtudel pääseb ravile kiiremini.

- Kui Teil on hambavalu, võtke ühendust polikliiniku hambaraviga. Ootamatuid haigusi või õnnetusi ravitakse erakorralise meditsiini osakonnas.

- Võite käia ka erahambaarsti juures. Erahambaarsti juurde pääseb kiiresti, aga see on kallim. Kela hüvitab osa erahambaarstile makstud tasust. Taotlege hüvitist Kelast. Küsige hambaravi kohta lisa omavalitsuse polikliinikust. Kõigil inimestel tuleb hoolitseda suu tervise eest, pestes hambaid hommikul ja õhtul ning toitudes tervislikult.

KUI PALJU ARSTI JUURES KÄIMINE MAKSAB?

Polikliiniku teenused ei ole alati tasuta. Kuid tasud pole suured. Eraarst maksab rohkem, aga Kela hüvitab sellest osa.

- Enne arsti juurde minemist tasub hind ja selle võimalik hüvitamine selgeks teha.
- Mõned polikliiniku teenused on tasuta, kui Teie elukoht on Soomes. Näiteks emad ja isad ei pea nõuandlas käimisel midagi maksma. Tasude kohta saate teavet omavalitsuse polikliinikust.
- Kui kuulute Soome ravikindlustuse alla, Kela hüvitab osa erameditsiini teenustega seotud kuludest. Kela kaardi alusel saate otsest hüvitist näiteks erakliiniku tasudelt. Otsene hüvitis tähendab seda, et maksate eraarsti arvest vaid omavastutuse osa ehk ainult osa arve summast. Otsest hüvitist saab ka apteegis mõnede ravimite puhul.

RASEDUSAEGNE TERVISHOID

Soomes jälgitakse naise tervist ja heaolu kogu raseduse vältel. Naised käivad polikliiniku naistenõuandlas regulaarselt nii raseduse ajal kui ka veel pärast seda.

- Nõuandla töötajad jälgivad ema tervist ja loote arengut ning heaolu. Nõuandla töötajad aitavad ka vanematel valmistuda lapsevanemaks saama ja kohaneda muutustega, mida laps perre toob. Nõuandlas antakse teavet tervislike eluviiside, näiteks toitumise ja liikumise kohta. Naistenõuandla ülesanne on ema ettevalmistamine sünnituseks, rasedusaegsete probleemide tuvastamine ning vajaduse korral ema suunamine edasisele ravile.
- Lisaks nõuandla külastamisele võivad vanemad osaleda perekoolis. Nõuandla teeb ka koduvisiidi. Nõuandla tegevuse hulka kuulub ka isade tervisenõustamine ning isadusega seotud tugi. Nõuandla külastamine on tasuta, kui Teil on Soomes elukoht. See on tasuta ka juhul, kui olete tulnud Soome tööle mõnest Euroopa Liidu või Euroopa Majanduspiirkonna riigist või Šveitsist või olete töötaja pereliige.

IMIKU HOIDMINE

Nõuandla õde jälgib lapse tervist, kasvu ja arengut regulaarselt kuni kooli minemiseni. Esimesel eluaastal on jälgimine tihe.

- Nõuandla õde annab juhiseid lapse ravimiseks ja kasvatamiseks. Õde räägib Teiega ka võimalikest probleemidest.
  Abi tasub küsida, kui teile tundub, et Te ei saa lapsega hakkama või Teil on muid küsimusi. Võtke ühendust õigel ajal!

Ka mõned organisatsioonid aitavad lapse eest hoolitsemisel. See on tasuta või maksab vähe. Vastavat teavet saate kohaliku omavalitsuse naiste- ja lastenõuandlast või sotsiaalosakonnast.

PUUDEGA INIMESED

Puudega inimestele pakutakse palju abi. Lisaks majanduslikule toetusele võite saada abi elamiseks, koolis ja tööl käimiseks ning muudeks argitoiminguteks.

- Puudega inimesed võivad saada abi kodumajapidamises. Nii on tal lihtsam oma korteris elada. Abi võib saada ka väljaspool kodu, näiteks liikumiseks ja harrastustega tegelemiseks. Puudega inimestele võidakse anda õppimisel või töös vajalikke abivahendeid.
- Puudega lapsel on õigus saada tuge päevahoius ja koolis, kui ta seda vajab. Puudega laps võib saada kooliskäimise abilise, kui õppetöös osalemine on raske. Kooliskäimise abiline võib olla ühine mitmele lapsele. Kui hooldate puudega last kodus, võite saada vastavat hooldustoetust. Puudega inimese hooldamise toetust tuleb taotleda Kelast.
- Paljude teenuste saamiseks on vaja arstitõendit.
  Arstitõendi saate polikliinikust. Küsige lisa polikliinikust või sotsiaalosakonnast. Võite küsida nõu ka puudega inimesi abistavatest organisatsioonidest. Kelast võite saada täiskasvanu puudetoetust. Täiskasvanu puudetoetus on rahaline hüvitis. Voite saada täiskasvanu puudetoetust, kui puue vähendab võimet toime tulla või põhjustab kulutusi ja abi vajamist.

Lugege lisa:
www.kela.fi/kuntoutus
www.kela.fi/vammaistuet
www.tukikeskushilma.fi

ALKO- JA NARKOPROBLEEMID

Kui soovite loobuda narkootiliste ainete tarvitamisest (alkohol, narkootikumid), võtke ühendust polikliinikuga, kus hinnatakse Teie rehabilitatsioonivajadust. Sotsiaalhoolekanne võib võimaldada Teile vastava taastusraviperioodi.

HÄDAOLUKORRAD

Üldine hädaabinumber on 112. Suunanumbrit pole vaja valida. Helistage hädaabinumbril, kui vajate kiiresti politsei, kiirabi või tuletõrje abi.

- Helistamisel öelge esmalt oma nimi ning selgitage siis, mis on juhtunud ja kus. Öelge ka seda, kas inimesed on ohus. Vastake

küsimustele ja toimige vastavalt juhistele. Katkestage kõne alles siis, kui saate selleks loa.

- Hädaabinumbril võib helistada vaid juhul, kui on tõesti hädaolukord. Hädaabinumbril helistamine on alati tasuta, ka mobiiltelefonilt.
- Kui keegi on saanud mürgituse, võite helistada mürgitusjuhtumite teabekeskusesse. Teabekeskuse töötajad annavad nõu, mida tuleb teha. Mürgitusjuhtumite teabekeskuse telefon on 09 471 977.
- Loomadega juhtunud õnnetuste korral helistage valves olevale loomaarstile. Valves oleva loomaarsti kontaktandmed leiate linna või valla internetilehelt ja telefonikataloogist.

Mõned vajalikud fraasid:

My name is…	Nimeni on…
There has been an accident.	Täällä on tapahtunut onnettomuus.
There is a fire here.	Täällä on tulipalo.
People are in danger.	Ihmisiä on vaarassa.
There has been a car accident.	Täällä on ollut auto-onnettomuus.
Someone has been hurt.	Joku on loukkaantunut.
Someone has had a fit.	Joku on saanut kohtauksen.
The address is…	Osoite on…

JUHILUBA

Soomes võib autot juhtida isik, kes on saanud 18-aastaseks.

▶ Kui Teil on ELi või EMP riigis välja antud juhiluba, võite juhtida autot ka Soomes. Juhtimisõigus puudutab neid sõidukite kategooriaid, mis on märgitud juhiloale. Ka Põhjamaades välja antud juhiluba kehtib Soomes.

▶ Te võite juhtida autot Soomes ka juhul, kui Teil on Genfi või Viini teeliikluse konventsiooniga liitunud riigis välja antud juhiluba. Juhtimisõigus kehtib ainult aasta sellest päevast alates, kui Te Soome saabusite.

▶ Kui Teie juhiluba Soomes ei aktsepteerita, võite saada ajutise juhiloa. Politsei väljastab ajutisi juhilube maksimaalselt üheks (1) aastaks. Võite vahetada välismaa juhiloa Soome oma vastu, aga see on tasuline. Politsei võib nõuda Teie tervislikku seisundit puudutava tõendi esitamist. Politsei võib nõuda ka seda, et Te muretseksite oma juhiloa ametliku tõlke soome keelde. Küsige lisa politseist. Üldjuhul ei nõua politsei uue juhieksami sooritamist, kui juhiluba vahetatakse Soome juhiloa vastu ühe aasta jooksul pärast Soome saabumise päeva.

KAUPLUSED

Soome kauplustes hinna üle üldjuhul ei tingita, vaid hinnad on märgitud toodetele endile või riiuli servale.

▶ Poe hind on kogusumma, mis sisaldab käibemaksu.

▶ Suuremates linnades on ka rahvuslikke kauplusi, kus müüakse eri religioonidele või kultuuridele omast toitu; võite inimestelt küsida, kust nn etnilisi kauplusi leida võib. On ka etnilisi riidekauplusi ja juuksurisalonge.

Millal on kauplused avatud?

Toidukauplused on tavaliselt avatud kell 9–21. Väiksemad toiduainetekauplused võidakse avada ka varem ja sulgeda hiljem.

▶ Paljud kauplused, näiteks riidekauplused, on esmaspäevast reedeni avatud kell 9–20 ning laupäeval 9–18. Mõni kauplus on avatud ka pühapäeval.

AMETIASUTUSED

Soomes tuleb kindlaid asju ajada isiklikult eri ametiasutustes. Ametiasutused teenindavad ka telefonitsi, posti teel ja elektrooniliste kanalite kaudu.

▶ Asutuse töötajad aitavad Teid, kui Te mõnest asjast aru ei saa. Riigi valitsus- ja muude ametiasutuste töötajaid nimetatakse ametnikeks. Ka politseinik on ametnik.

▶ Soomes on ametnikud usaldusväärsed. Nad ei võta vastu kingitusi ja neile ka ei tehta kingitusi. Nad kohtlevad kliente võrdselt. Võite nendega julgelt rääkida.

Millal on ametiasutused avatud?

Riigi ja omavalitsusüksuste ametiasutused on üldiselt avatud kell 8–16.

▶ Ametiasutuse klienditeeninduse lahtiolekuaeg võib olla asutuse üldisest tööajast erinev. Ametiasutuse lahtiolekuaegu tuleks eelnevalt uurida.

ALKOHOL JA NARKOOTILISED AINED

Soomes ei või alkoholi müüa ega pakkuda alla 18-aastastele isikutele.

▶ Toidukaupluses müüakse ainult õlut ja siidrit. Veini ja kangemat alkoholi müüakse vaid spetsiaalsetes alkoholipoodides nimega Alko. Alko on riigile kuuluv alkoholimüügiga tegelev ettevõte.

▶ Kui olete tarbinud alkoholi, siis ei või autot juhtida.
Joobe piir auto juhtimisel on 0,5 promilli. Soomes kehtivad alkoholijoobes autot juhtinud isikute suhtes ranged karistused. Võite saada trahvi või minna vangi ja kaotada juhtimisõiguse.

▶ Igasuguste narkootikumide tarvitamine on Soomes seadusega keelatud. Narkootikumide riiki toomine, ostmine, müük, kasvatamine, omamine ja tarvitamine on kriminaalkorras karistatavad. Keelatud narkootilised ained on ka khat ja kanep. Karistused on väga ranged.

VABA AEG

Vaba aeg on soomlaste jaoks väga oluline. Üleriigilised ja kohalikud ajalehed annavad teada toimuvatest üritustest. Kohalikke sündmusi tutvustatakse ka linnade või valdade internetilehtedel.

▶ Soomes on palju võimalusi õppimiseks. Rahvaülikoolid korraldavad soodsa hinnaga kursusi. Kursustel saab õppida näiteks keeli, toiduvalmistamist või käsitööd. Paljud õpivad ka muusikat või tegelevad kehakultuuriga.

▶ Soomlased loevad palju ja seepärast on Soomes ka palju raamatukogusid. Raamatuid saab raamatukogudest laenutada tasuta. Raamatukogudest võite küsida ka eri keeltes ajakirjandust ja raamatuid. Raamatukogukaart antakse tasuta. Raamatukogukaardi saate raamatukogust.

▶ Vabal ajal saab ka külastada eri muuseume ning käia teatris või kinos. Soomes ei dubleerita filme. Filmis on originaalheli ja soome- ning rootsikeelsed subtiitrid. See võimaldab käia kinos ka juhul, kui Te soome keelt hästi ei oska.

▶ Soomes korraldatakse sisserändajatele eraldi vaba aja tegevust. Suuremates linnades on kultuurikeskused, kus pakutakse tegevust sisserändajatele. Paljud organisatsioonid, näiteks Soome Punane Rist, korraldavad tegevust eri kultuuridest pärit inimestele. Sisserändajad on asutanud ka oma ühendusi.

Lapsed, noored ja vaba aeg

Koolipäev lõpeb tavaliselt varem kui vanemate tööpäev. Pärast kooli võivad lapsed veeta aega näiteks omavalitsusüksuse mänguparkides. Lapsed võivad osaleda ka kooli pärastlõunases tegevuses või ringide töös.

▶ Kohalikud omavalitsused korraldavad koolilastele hommikuti ja pärastlõunati tegevust. Koolilaste hommikul ja pärastlõunal toimuv tegevus on mõeldud 1. ja 2. klassi õpilastele ning kõigi vanuseastmete erivajadustega õpilastele. Kuid kohalikud omavalitsused ei ole kohustatud tegevust pakkuma. Kohalikud omavalitsused võivad hommikuti ja pärastlõunati toimuva tegevuse eest tasu võtta. Ka koolid korraldavad õpilastele ringitööd. Reeglina on see tasuta.

▶ Lastele korraldavad mitmesugust tegevust ka omavalitsused ja kogudused. Kogudustel on huviringid, kus lapsed saavad tegeleda mitmesuguste hobide ja muusikaga. Lapsed saavad huviringides käia ka siis, kui nad ise kogudusse ei kuulu.

▶ Noorte jaoks on noortemajad ja huviringid. Linnad ja vallad toetavad noorte vaba aja veetmise võimaluste pakkumist. Noored võivad minna pärast kooli noortemajja sõpradega kohtuma.

▶ Ka spordiseltsid pakuvad lastele ja noortele palju tegevust. Spordiseltsid kuuluvad enamasti erakätesse ja nende tegevuses osalemise eest tuleb maksta.

RIIKLIKUD PÜHAD

Riiklikud pühad on puhkepäevad. See tähendab, et kõik ametiasutused ja kauplused on suletud. Peredel on sageli oma traditsioonid, kuidas pühadel aega veeta. Jõulud veedavad paljud soomlased pereringis.

Soome ametlikud pühad 2012. aastal on:

Uusaasta (1.1)

Kolmekuningapäev (6.1)

Suur reede

Ülestõusmispüha

Teine ülestõusmispüha

Volbripäev (1.5)

Taevaminemispüha

Nelipüha

Jaanilaupäev

Jaanipäev

Kõigi pühakute päev

Soome iseseisvuspäev (6.12)

Jõululaupäev (24.12)

Esimene jõulupüha (25.12)

Teine jõulupüha (26.12)

▶ Paljud riiklikud pühad on seotud ristiusu traditsioonidega. Näiteks taevaminemispüha on püha, mida tähistatakse Jeesuse taevaminemise mälestuseks. Lisaks ametlikele pühadele võib osa päevi olla lühendatud tööpäevaga. Lühendatud tööpäevad on näiteks jaanilaupäev ja jõululaupäev. Paljudel inimestel on siis ka terve päev töölt vaba. Kaupluste töötajad peavad olema tööl. Haiglates on alati valve olemas.

▶ Mõned riiklikud pühad on ka lipupäevad. See tähendab, et neil päevadel heisatakse majadel Soome lipud. Lipp heisatakse näiteks volbripäeval ja iseseisvuspäeval. Soomes on ka selliseid lipupäevi, mis ei ole seotud ametlike pühadega. Sellised päevad on enamasti seotud Soome kultuuriga. Näiteks Kalevala päev 28.02 on soome kultuuri pidupäev.Tihti pannakse majaühistule lipp poolde vardasse, kui keegi majaelanikest on surnud.

SOOME JA SOOMLASED

7. SOOME JA SOOMLASED

Soome on üsna suur, aga hõredalt asustatud maa. Linnu on vähem kui paljudes teistes riikides, aga palju on looduslikke paiku.

- Soome on heaoluriik. See tähendab, et riik hoolitseb näiteks vaeste, haigete ja puudega inimeste eest. Põhikool on lastele tasuta. Teenuseid rahastatakse, kogudes inimestelt ja ettevõtetelt makse ja aktsiise.
- Soomlased võivad esialgu tunduda vaiksed ja tagasihoidlikud. Soomlastega lähemalt tutvust tehes võite leida endale sõpru kogu eluks.

MILLINE MAA SOOME ON?

Soome on demokraatlik vabariik. Soomes ei ole kuninglikku peret, vaid president. Soome on Euroopa Liidu (EL) liige.

- Soome on Euroopa mõõtkavas üsna suur riik. Pindala on kokku 338 127 km2. Elanikke on siiski vähe, ligikaudu 5 400 000. Suurem osa inimestest elab riigi lõunaosas. Põhjapool on elanikke vähem.
- Helsingis, Soome pealinnas, on umbes 590 000 elanikku. Pealinnapiirkonna suurtes linnades Helsingis, Espoos ja Vantaas elab kokku ligikaudu miljon elanikku. Tamperes elab ligi 220 000 inimest. Tampere on suurim linn väljaspool pealinna piirkonda. Turus elab üle 180 000 elaniku. Turu on Soome vanim linn.
- Soome naaberriigid on Rootsi, Norra, Venemaa ja Eesti.

KLIIMA

Soomes on neli aastaaega: talv, kevad, suvi ja sügis. Ilm võib riigi eri osades olla vägagi erinev.

- Talv kestab detsembri keskpaigast veebruari lõpuni. Talvel on päev väga lühike ja suurem osa ajast on pime. Lumi ja jää muudavad teed libedaks. Talvel tuleb kanda hoolt oma tervise eest. Paljud soomlased söövad toidule lisaks vitamiine. Pimedus võib väsitada. Väsimuse vastu aitab ka tegelemine tervisespordiga.
- Kevad on vaheldusrikas aastaaeg. Päeva valge aeg pikeneb kiiresti. Ööd võivad olla üsna külmad ja päevad juba küllaltki soojad. Puudel puhkevad lehed ja hakkavad õitsema lilled.
- Suvi võib olla väga soe, aga ilm võib olla heitlik. Suvel on väga valge, ka suurem osa ööst on valge. Peamine puhkusekuu ongi suvekuu juuli.
- Sügisel muutuvad ilmad jälle pimedamaks ja ilm vihmaseks. Sügis on kaunis aeg, sest puude lehed muudavad värvi. Sügisene värviküllus on kõige suurem Põhja-Soomes ehk Lapimaal. Lapimaal võib sügisel ja talvel näha virmalisi (Aurora Borealis).

MILLISED ON SOOMLASED?

- Soomlased hindavad töökust ja ausust. Oluline on ka täpsus. Soomes tuleb kokkusaamisele tulla kokku lepitud ajal. Soomlaste jaoks on hilinemine ebaviisakas.

- Soomlased peavad lugu privaatsusest. Kui Te soovite kellegi juurde külla minna, on viisakas enne ette helistada.

- Ka reeglitest kinnipidamine on soomlaste jaoks oluline. Soomlased järgivad näiteks kohusetundlikult liikluseeskirju. Autoga ei sõideta foori punase tule alt läbi.

Viisakus

Soomes on viisakas oma vestluskaaslasele silma vaadata. Samuti on viisakas kuulata kaaslase kõnelemist vaikselt ja vahele segamata.

- Kombekas on vastata alles siis, kui teine on oma kõnelemise lõpetanud. Soomlaste arvates on ebaviisakas, kui räägite teise inimesega samal ajal. Soome keeles ei ole eraldi formaalseid viisakusfraase. Näiteks inglise keele sõnale „please" vastavat sõna ei ole. Enamasti on viisakas küsida midagi küsimuse abil. Kui soovite näiteks piima, võite küsida: Antaisitko maitoa? („Kas sa annaksid piima?"). Küsimine on viisakam, kui öelda lihtsalt: „Anna maitoa" („Anna piima").

- Soomes on tavaline sinatada. See tähendab, et kui Te kellegagi räägite, võite öelda alati sina. Pole vaja öelda Teie. Paljudes kultuurides on ebaviisakas võõraid inimesi sinatada. Soomes võib öelda sina ka võõrale inimesele. Teietada on viisakas vanemaid inimesi.

Tervitamine

Soomes on tavaline teise inimesega kohtumisel kättpidi teretada.

LIIKLUS

Soomes on parempoolne liiklus. Soome liikluskultuur on rahulik. Talvel tuleb pimeduse ja libeduse tõttu olla liikluses väga ettevaatlik.

- Auto signaali iga asja peale ei lasta. Signaali lastakse vaid tõelises ohuolukorras.

- Pealinnapiirkonnas ja teistes suuremates linnades on hästi korraldatud ühistransport. Bussid, rongid ja trammid liiguvad tihti ja täpselt. Taksosõit on Soomes üsna kallis. Linnakeskustes on parkimine enamasti tasuline ja parkimiskohti pole lihtne leida. Seepärast kasutavad soomlased hea meelega ühistransporti. Ühistranspordi kasutamine aitab ka kaitsta loodust. Maapiirkondades pole ühistransport sama hea kui linnades.

- Soomlased sõidavad palju ka jalgratastega. Soomes on palju jalgrattateid. Jalgrattatee on tihti kõnnitee ääres. Rattaga sõites tuleb kanda kiivrit. Rattal peab olema helkur ja esituli, et ratas oleks nähtav ka pimedas, ning kell. Kella abil saate teisi inimesi oma tulekust hoiatada.

- Sügisel ja talvel on oluline, et jalakäijad kannaksid pimedal ajal helkurit.

LOODUS

Soomlased austavad loodust. Linnades on palju parke. Lähimad metsad on kohe linna ääres.

- Soomlased peavad lugu korras ümbrusest ja puhtusest. Prahti ei ole viisakas maha visata. Praht pannakse prügikasti Prügi sorteeritakse konteineritesse või võetakse kaasa. Vastutus looduse ees puudutab meid kõiki. Soomes kehtib nn igamehe õigus, mis tähendab, et looduses saab üsna vabalt liikuda ja olla, kui osatakse austada loomi, taimi ja teisi inimesi. Veekogudel võib sõita paadiga, ujuda ja õngitseda, aga kalastamiseks ja jahipidamiseks on vaja luba. Metsast võib korjata marju ja seeni. Taimi või loomi ei või kahjustada. Põllumaadele ja õuedesse ei või ilma loata minna.

LOOMAD

Soomlastel on palju lemmikloomi. Levinuimad on koerad ja kassid.

- Seadused puudutavad ka lemmikloomi. Seadus ütleb, et koerad tuleb väljas kinni hoida. Koerte väljaheited tuleb maast üles korjata ja prügikasti visata. Soome seadused sätestavad õigusi ka loomadele. Loomadele ei või tekitada valu ja nende tervise eest tuleb hoolitseda.

SOOME KODU

Soomlased elavad parema meelega oma korteris või majas kui üüripinnal.

- Keskmise kodu suurus on ligikaudu 80 m². Enamasti on korteris köök, elutuba ja magamistuba. Lastel on enamasti eraldi toad. Tihti kuulub korteri juurde ka väike õueala või rõdu. Korteris võib olla oma saun.

SOOME TOIT

Soome toit ei ole väga tugeva maitsega. Selles ei ole palju maitseaineid.

- Tavaline toit on liha ja kartulid. Soomlased söövad palju kala. Tänapäeval valmistatakse ohtralt ka pastat ja riisi. Viimastel aastatel on saavutanud populaarsust taimetoitlus. Tavaliselt söövad soomlased kodus, aga ka väljas söömine on üsna levinud.

- Magustoit valmistatakse tihti marjadest. Metsas kasvab palju marju ja seeni, mida inimesed sügiseti korjavad. Marjade ja seente korjamisel tuleb kontrollida, et need ei oleks mürgised. Mõned mürgised marjad ja seened paistavad samasugused kui need, mida võib süüa.

SOOME AJALUGU

Soome on iseseisev riik. Soome on olnud iseseisev alates 1917. aastast.

- Soome kuulus alates keskajast kuni 19. sajandini Rootsi riigi koosseisu. Pärast seda oli Soome kuni aastani 1917 Venemaa autonoomne osa. Pärast iseseisvumist toimus Soomes 1918. aastal kodusõda.

- Teise maailmasõja ajal pidas Soome kaks sõda Nõukogude Liiduga. Need olid Talvesõda aastatel 1939–1940 ja Jätkusõda aastatel 1941–1944. Sõdade tulemusel kaotas Soome Nõukogude Liidule suure osa Karjalast ja muid piirkondi. Neil aladel elanud 430 000 soomlast jätsid oma kodud maha ja nad asustati pagulastena Soome järelejäänud aladele. Teises maailmasõjas Soomet ei okupeeritud kordagi. Pärast sõda säilitas Soome iseseisvuse, kuigi pidi loovutama territooriume.

- Soome pidi maksma Nõukogude Liidule kontributsiooni. Soomlased tegid kõvasti tööd ja see tasuti kiiresti. Kõva töö tulemusel arenes Soome tööstus. Majanduskasv võimaldas arendada näiteks tervishoiusüsteemi.

POLIITIKA JA VALITSUS

Soome on demokraatlik riik. Riiki juhib vabariigi president. Võim kuulub Soomes rahvale, keda esindab parlament (Eduskunta).

- Vabariigi president ja parlament valitakse valimistel. Presidendi ametiaeg on kuus (6) aastat, parlament valitakse iga nelja (4) aasta tagant.

President kasutab valitsusvõimu koos riigi valitsusega. Valitsus koosneb peaministrist ja teistest ministritest. Kohtuvõimu kandjaks on sõltumatud kohtud. Soomes toimib üleriigiline regionaalhaldus kuue halduskeskusega. Soome on Euroopa Liidu (EL) liikmesriik. Soome esindajad ELis valitakse valimistel.

- Soomes on 320 omavalitsust (aastal 2013). Igal omavalitsusel on juhtorganid. See tähendab, et omavalitsus otsustab ise oma rahaasju. Omavalitsuse kohustus on pakkuda oma elanikele üldteenuseid. Üldteenused on näiteks kooliharidus, tervishoid ja sotsiaalteenused. Omavalitsuse juhtorganitesse valitakse elanike esindajad valimiste teel.

HEAOLURIIK

Soome on heaoluriik. See tähendab, et riik hoolitseb näiteks vaeste, haigete ja puudega inimeste eest.

- Riik maksab puudega inimestele, töötutele ja raskelt haigetele majanduslikku toetust. Maksutulude kaudu rahastatakse palju ühiseid teenuseid. Näiteks arsti juures käimine ja lasteaiakohad maksavad Soomes üsna vähe. Osa kuludest tasub riik maksurahadest.

- Maksutuludest toetatakse ka ühistransporti. Seepärast on näiteks bussi ja trammiga sõitmine suhteliselt soodne. Kõik tööl käivad inimesed maksavad oma palgalt makse.

VÕRDSUS JA VÕRDÕIGUSLIKKUS

Soomes on kõik seaduse ees võrdsed. Inimese sugu, vanus, päritolu, keel, usk, vaated, tervis või seksuaalne orientatsioon ei või mõjutada inimese positsiooni. Ka lapsi tuleb kohelda võrdväärsete indiviididena. Võrdõiguslikkus tähendab seda, et meestel ja naistel on võrdsed õigused.

- Ka naised tegutsevad poliitikas ja käivad väljaspool kodu tööl. Soomes on tavaline, et kodutöid teevad ka mehed. Mehed koristavad, teevad süüa ja hoiavad lapsi.

- Võrdsus ja võrdõiguslikkus tähendavad ka seda, et kedagi ei või diskrimineerida. Kedagi ei või diskrimineerida ehk seada erinevale positsioonile tema soo, vanuse, päritolu, keele, usu, veendumuste, põhimõtete, tervisliku seisundi, puude või muu isikuga seotud põhjusel alusel.

HÄÄLETAMINE JA HÄÄLEÕIGUS

Kõik üle 18-aastased Soome kodanikud saavad valimistel hääletada. Hääleõigus puudutab naisi ja mehi võrdselt.

- Hääletamisõiguse saamiseks peab Soomes alaliselt elama. Kui Te Soome kodanik ei ole, saate hääletada kohalike omavalitsuste valimistel ning omavalitsuste rahvahääletustel. Kui Te ei ole Soome kodanik, siis ei saa hääletada presidendi ja parlamendi valimisel. Kutse valima tulekuks saadetakse Teile postiga koju.

SOOME KODAKONDSUS

Soome kodakondsuse taotlemiseks tuleb esitada politseisse vastav avaldus. Taotluse kohta teeb otsuse migratsiooniamet.

- Võite saada Soome kodakondsuse, kui olete elanud Soomes piisavalt kaua. Kodakondsuse saab vaid kindlatel tingimustel.

- Soome kodanik peab oskama rahuldavalt soome või rootsi keelt. Te peate ka suutma selgitada, kuidas Te Soomes eluga toime tulete. See tähendab, et Te peate ütlema, kust Te saate Soomes elamiseks vajalikud rahalised vahendid. Taotluse käigus uuritakse ka seda, kas Te olete maksnud kõigilt tuludelt makse. Kodakondsuse taotlemisel tuleb tõendada ka oma isikut. Lisaks uuritakse, kas Teid on mõistetud süüdi õigusrikkumistes.

- Oma lapsele saate taotleda kodakondusust samal ajal enda taotluse esitamisega. Lapsele kodakondsuse taotlemisel peate olema lapse ametlik hooldaja. Laps peab elama Soomes. Peate esitama avalduse isiklikult oma elukohajärgsesse politseisse. Lapsele kodakondsuse taotlemisel peab laps kaasas olema.

- Soome kodakondsuse saamisel ei pea Te loobuma oma riigi kodakondsusest. Kaksikkodakondsus on Soomes lubatud. Tehke siiski kindlaks, kas Teie enda varasem asukohamaa kaksikkodakondsust lubab. Küsige lisa migratsiooniametist.

Kodaniku õigused ja kohustused

Seadus määrab, et Soome kodanikul on teatud kindlad põhiõigused. Seaduse alusel on kõik Soomes seaduse ees võrdsed. Võrdsus puudutab ka riiki ümberasujaid. See tähendab, et kõigil on võrdsed õigused.

- Soomes on kõigile tagatud õiguskaitse. See tähendab, et kui mingi ametkond Teid valesti kohtleb, võite esitada selle kohta kaebuse. Soomes on kõigil õigus oma usule. Kõik võivad ka elada seal, kus soovivad.

- Kõigil on sõnavabadus. Sõnavabadus tähendab, et võib väljendada oma arvamust. Sõnavabaduse hulka kuulub ka see, et ajakirjandusartikleid ei tsenseerita. Soomes on ka õigus ilma loata koguneda. Meeleavaldusteks tuleb siiski küsida luba politseist.

- Inimestel on seaduse alusel ka kohustusi. Näiteks lastel on õppekohustus. See tähendab, et nad peavad käima koolis. Koolis käimist peab alustama selle aasta jooksul, kui laps saab seitsmeaastaseks. Õppekohustus lõppeb selle aasta jooksul, kui noor saab 17-aastaseks.

- Kõigil on kohustus maksta oma tuludelt makse. Ka omatavalt varalt makstakse maksu. Soome kodaniku kohustuste hulka kuulub ka sõjaväekohustus. See tähendab, et kõik üle 18-aastased mehed peavad käima sõjaväes või läbima tsiviilteenistuse. Naistel Soomes sõjaväekohustust ei ole. Kui naised soovivad, siis võivad nad siiski sõjaväkke minna.

- Soomlastel on ELi kodanike õigused ja kohustused.
ELi kodanikul on õigus ELi territooriumil vabalt liikuda.
ELi kodanik saab teha vabalt tööd kõigis ELi riikides.

USK SOOMES

Soomes on usuvabadus. See tähendab, et kõik saavad valida oma usu.

- Soomes on põhiseadusega tagatud usu- ja südametunnistuse vabadus. See hõlmab õigust tunnistada ja viljeleda oma usku, õigus väljendada oma veendumusi ja õigus kuuluda või mitte kuuluda usulisse kogukonda. Keegi ei pea osalema usukommetes vastu oma südametunnistust.

- Suurem osa soomlastest on ristitud. Soome kristlased on peamiselt protestandid. Suurim osa Soome protestantidest kuulub evangeelsesse luterlikku kirikusse.

- Mitte kõik soomlased ei kuulu kirikusse. Kui Te kuulute kirikusse, peate maksma ka kirikumaksu. Kirikumaks on umbes 1–2 protsenti tuludest. Kirikumaksu tuleb maksta, kui kuulute evangeelsesse luterlikku või õigeusu kirikusse. Kirikumaksuga rahastatakse lisaks kiriku tegevusele ka näiteks harrastustegevusi ja teraapiat.

- Soomes toimib lisaks evangeelsele luterlikule kirikule õigeusu kirik ja katoliku kirik. Lisaks on Soomes mitmeid protestantlikke vabakristlikke ja karismaatilisi kirikuid ja kogudusi. Soomes on mitmeid islami kogukondi ja kaks juudi kogudust.

- Soomes on ka budistlikke, hinduistlikke, sikhi ja bahaismi kogukondi. Lisaks on erinevaid nn New Age kogukondi. Need usulised liikumised toimivad Soomes sageli tavaliste ühendustena.

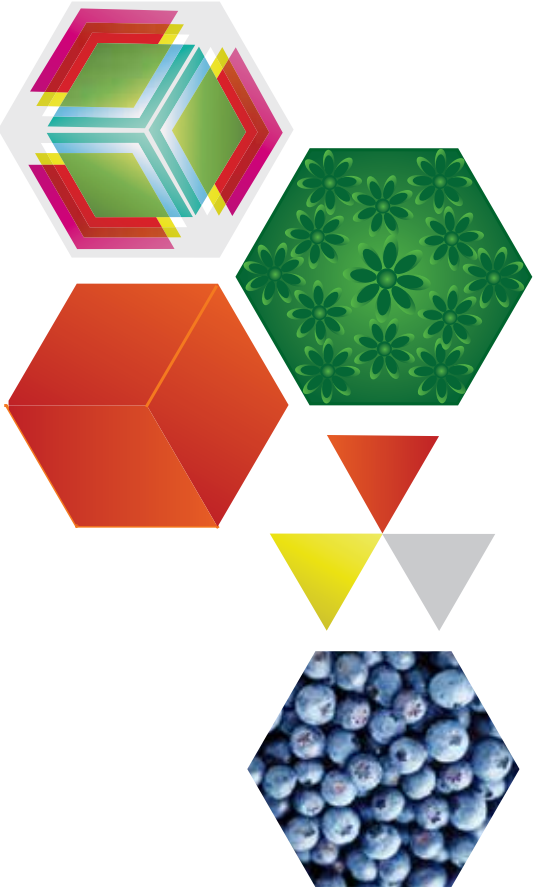

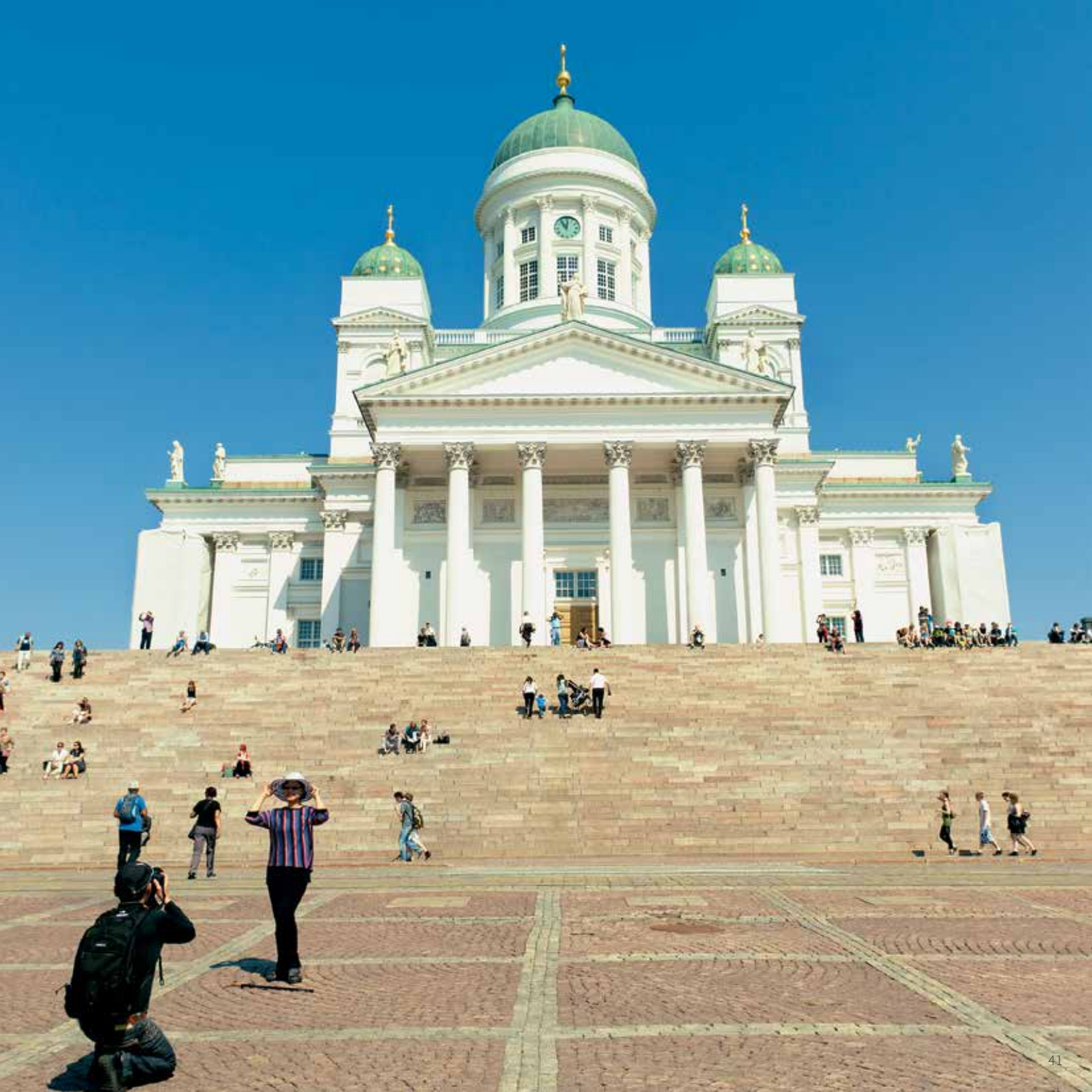

8. SÕNASTIK

Abielutakistuse puudumise tõend
Abielutakistuste puudumise tõend näitab, et abielule ei takistusi.

Elamisluba
Soomes elamiseks peab Teil olema elamisluba. Esimest elamisluba taotletakse oma varasemas elukohariigis või mõnel juhul Soome politseist. Erandiks on teiste Põhjamaade kodanikud ning ELi ja EMP liikmesriikide kodanikud. Põhjamaade kodanikel tuleb elamine siiski registreerida magistraadis. ELi ja EMP riikide kodanikel tuleb end arvele võtta politseijaoskonnas.

Eluasemetoetus
Kui kuulute Soome sotsiaalkindlustuse alla ja sissetulekutest üürimaksmiseks ja elamiseks ei piisa, võite taotleda Kelast eluasemetoetust. Eluasemetoetuse saamisega on seotud teatud tingimused.

Ema vanemapalk
Soome sotsiaalkindlustuse alla kuuluv ema saab ema vanemapalka, kui hoiab kodus imikut.

Erakorraline meditsiin
Kõik kiireloomulist ravi vajavad isikud saavad Soomes viivitamatut abi polikliinikute ja haiglate erakorralise meditsiini osakondades.

Isa vanemapalk
Soome sotsiaalkindlustuse alla kuuluv isa saab isa vanemapalka, kui hoiab kodus imikut.

Isikukood
Isikukood tõendab Teie isikut. Kellelgi teisel ei ole Teiega sama isikukoodi. Isikukoodi läheb vaja näiteks asjaajamistel ametiasutustes. Isikukoodi taotletakse magistraadist.

Isikut tõendav dokument
Isikut tõendav dokument on ametlik pildiga dokument, mis tõendab Teie isikut. Isikut tõendavat dokumenti taotletakse politseist.

Kela
Pensioniamet ehk Kela. Kela maksab näiteks lapsi, puudega inimesi ja vanureid puudutavaid toetusi. Kela vastutab Soomes elavate isikute sotsiaalkindlustuse eest. Kela soodustusteks on näiteks haiguskindlustus (Kela kaart), töötu toimetulekutoetus, rahvapension ja peretoetused.

Kela kaart
Kela kaart on Soome haiguskindlustuskaart. Selle abil saate haiguskindlustuse hüvitist otse erakliinikus ja apteegis. Ise peate maksma väiksema summa.

Klienditasu
Omavalitsuse elaniku tasu omavalitsuse teenuste, nt tervishoiuteenuste, eest. Tasu on väiksem kui erasektori teenuste puhul.

Koolitervishoid
Koolilastele mõeldud tervishoid, mis hõlmab näiteks arsti- ja õeteenuseid.

Lastetoetus
Lapse majanduslike kulude tasumiseks mõeldud sotsiaaltoetus.

Lähenemiskeeld
Kohtu või politsei määratud keeld kuriteo ohvrile läheneda. Võite taotleda politseilt lähenemiskeeldu isiku suhtes, kes ähvardab Teie elu.

Magistraat
Magistraat vastutab rahvastikuregistri pidamise eest, kus on üldandmed kõigi Soomes elavate inimeste kohta. Magistraat korraldab ka ettevõtete ja organisatsioonide registreerimist.

Maksuamet
Maksuamet aitab Teid maksude maksmisega seotud küsimustes. Maksuametist saate maksukaardi ja maksude tasumisega seotud nõu.

Ostetud korter
Oma korter, mille olete endale ostnud.

Perepäevahoid
Lapse erapäevahoid, mis toimub hoidja kodus.

Peresuhete andmed
Andmed selle kohta, kas Te elate üksi, kellegagi koos või kas Teil on lapsi.

Perevägivald
Peres esinev vägivald.

Polikliinik
Polikliiniku teenused on jagatud tervisekeskustele, mis pakuvad üldtervishoiu teenuseid oma piirkonnas.

Soomes alaliselt elav isik
Isik, kes elab Soomes. Teil on Soomes kodu ja Te elate alaliselt Soomes.

Sotsiaalkaitse
Ühiskonna pakutavad majanduslikud soodustused ja toetused eri elusituatsioonides.

Sotsiaalosakond
Sotsiaalosakond aitab sotsiaalküsimustes, näiteks laste kasvatamisel ja pereküsimuste nõustamisel. Sotsiaalosakond toetab majanduslikus või muus kriisis olevaid inimesi. Sotsiaalosakonnalt võib taotleda toimetulekutoetust, kui Teie muud toetused, tulud ja varad ei ole elamiseks piisavad.

Sotsiaaltoetus
Ühiskonna makstav majanduslik toetus, kui oma sissetulekutest ei piisa. Sotsiaaltoetused on näiteks vanematoetus ja toimetulekutoetus.

Tervisekontroll
Arsti või õe teostatav tervise ülevaatus.

Tervishoid
Tervise hoidmiseks ja haiguste raviks loodud süsteem, mis hõlmab ka arsti- ja haiglateenuseid.

Toimetulek
Raha vältimatuteks kuludeks nagu toit, riided ja elamine.

Toimetulekutoetus
Toimetulekutoetus on raha, mida võib taotleda, kui Teie sissetulekutest ja varast ei piisa vältimatute kulude katteks. Toimetulekutoetust taotletakse kohaliku omavalitsuse sotsiaalhoolekandest.

Tsiviilregistreerimine
Notari teostatav abielu registreerimine.

Tööhõive ja majandusarengu büroo
Tööhõive ja majandusarengu büroo, mis aitab Teid töö otsimisel.

Tööjõupoliitiline koolitus, tööjõukoolitus
Tööhõive ja majandusarengu bürood võivad pakkuda tööjõukoolitusena näiteks soome keele kursusi, kui olete töötu sisserändaja. Tööjõukoolituse eesmärk on anda koolitust, mis aitab Teil leida tööd.

Töötukindlustus, töötu päevaraha
Töötushüvitised on töötu abiraha ja tööturutugi. Neid võidakse maksta tööhõiveametis tööotsijaks registreeritud töötule. Hüvitist tuleb ise taotleda Kelast või töötukassast.

Töötu tööotsija
Teil ei ole tööd ja otsite tööd. Olete registreerinud end tööhõive- ja majandusarengu büroos tööotsijaks.

Üürikorter
Kellegi teise korter, mille üürite endale kasutamiseks.

Üüritagatis
Üüritagatis on tagatismakse, mis makstakse üürileandjale ehk korteri omanikule. Selline makse tagab, et korterit hoitakse heas korras. Makse tagab ka üüri tasumise.

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

Vipuvoimaa
EU:lta
2007–2013

TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖ
ARBETS- OCH NÄRINGSMINISTERIET
MINISTRY OF EMPLOYMENT AND THE ECONOMY

Voldiku koostas siseministeerium aastal 2011 ning seda uuendati tööhõive ja majandusministeeriumis aastal 2013. Voldik valmis Euroopa sotsiaalfondi toel. Lihtsas keeles teostus: Sonja Dahlgrén. Sisu: Sonja Dahlgrén ja ALPO-projekti ekspertgrupp. Leiate voldiku eri keeltes aadressilt www.lifeinfinland.fi.

PEFC
PEFC/02-31-135

YMPÄRISTÖMERKKI
MILJÖMÄRKT
441 002
Painotuote